

ΕΤΟΣ 140
ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 140

ΜΗΝΙΑΙΟ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟ ΤΗΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΑΕΡΓΓΤΕΣ - ΧΡΙΣΤΙΑΝΑΡΤΣ 2002
(ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ)

Η Εύξεινος Λέσχη Βέροιας συγχαίρει τους αιρετούς άρχοντες

Αξιότιμοι αιρετοί μας εκπρόσωποι
Το Διοικητικό Συμβούλιο της Ευξεινου Λέσχης Βέροιας μοιράζεται μαζί σας τη χαρά που νιώθετε σαν επιλεκτά στελέχη της τοπικής Αυτοδιοίκησης. Εύχεται ολόψυχα η θητεία σας ν' αποτελέσει παράδειγμα δημιουργικής συνεργασίας για το καλό του τόπου μας.

Το έργο σας είναι εξαιρετικά δύσκολο και πολυδιάστατο. Έχετε όμως την πείρα και την ικανότητα να το αντιμετωπίσετε. Έχετε ευαίσθητες κεραιές μεγάλου βεληνεκού που οσμίζονται τα μηνύματα των καιρών. Παρακολουθούμε με ιδιαίτερο ενδιαφέρον το φιλόδοξο ξεκίνημα σας και είναι πολύ φυσικό. Από την ευόδωση των οραμάτων σας κρίνεται, κατά κύριο λόγο, και το μέλλον των πολιτιστικών μας συλλόγων.

Όπως γνωρίζετε τα λογής-λογής ψυχοφθόρα προβλήματα απομακρύνουν τους πολίτες από τα πολιτιστικά δρώμενα.

Ευχή μας είναι τα μέτρα που έχετε εξαγγείλει προς την κατεύθυνση αυτή να δώσουν ελπίδα, ν' απαλύνουν το άγχος και να ευαισθητοποιήσουν την κοινωνία μας.

Οι ραγδαίες εξελίξεις των ημερών μας προς το άγνωστο, καθιστούν αναγκαία την συμμετοχή του κοινού σε εκδηλώσεις μείζονος σημασίας για την πορεία του έθνους. Ασκείτε συνεπώς ένα υψηλό και υπεύθυνο λειτουργήμα που δεν αφήνει περιθώρια αλγωρίας ή κωλυσιεργίας. Έχουμε την πεποίθηση ότι, πέρα από οποιαδήποτε φυλετικά ελαττώματα, θα σταθείτε στύψος των περιστάσεων και θα χτίσετε όλα μαζί συντονισμένοι ένα καλύτερο αύριο. Άλλωστε για κάθε θέμα μία είναι η πλέον σεβαστή πρόταση, μία είναι η αλήθεια που βοά εκ του μακρόθεν και αυτή πρέπει να υιοθετηθεί ομόφωνα.

Έτσι θα περάσει στις νέες γενιές, στους αυριανούς σας διαδόχους το πολυσήμαντο μήνυμά του "εὐ αγωνίζεσθαι". Έτσι θα ξεπνήσει από το λήθαργο της μίζεριας το θαυματουργό δαιμόνιο της φυλής μας. Το περιμένουμε και θα είναι η μεγαλύτερη προσφορά στον τόπο μας.

Ευχόμαστε και πάλι κάθε επιτυχία. Η Εύξεινος Λέσχη θα σταθεί στο πλευρό σας όταν και όπου το ζητήσετε.

Με εξαιρετική τιμή
Για το Διοικητικό Συμβούλιο
Ο Πρόεδρος
Γιάννης Μιχαηλίδης
Ο Γ. Γραμματέας
Μιχάλης Γερασσιμίδης

ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ ΒΕΡΟΙΑΣ ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

Καλούνται τα μέλη της Ευξεινου Λέσχης Βέροιας, σύμφωνα με το άρθρο 17 του Καταστατικού στην τακτική Γεν. Συνέλευση που θα γίνει στο πνευματικό -εκθεσιακό της κέντρο (Πανόραμα), την 26η Ιανουαρίου του 2003 ημέρα Κυριακή και ώρα 11 το πρωί με τα εξής θέματα:

1. Απολογισμός έργου απερχόμενου Δ. Συμβουλίου (2001 & 2002) από τον πρόεδρο κ. Γιάννη Μιχαηλίδη.
 2. Απολογισμός τμήματος νέων από τον εκπρόσωπο τους.
 3. Οικονομικός απολογισμός από τον ταμία.
 4. Έκθεση ελεγκτικής επιτροπής.
 5. Έγκριση απολογισμού διαχείρισης και πεπραγμένων.
 6. Διευκρινιστικές ερωτήσεις -προτάσεις.
 7. Εκλογές για την ανάδειξη νέου Δ. Συμβουλίου και ελεγκτικής επιτροπής.
- Σύμφωνα με το καταστατικό οι υποψηφιότητες υποβάλλονται εγγράφως και αυτοπροσώπως στο γραφείο της Ευξεινου Λέσχης τουλάχιστον πέντε (5) μέρες πριν από τη Γεν. Συνέλευση (λήξη προθεσμίας

υποβολής, Τρίτη 21-1-2003 ώρα 2μ.μ.).

Η εξόφληση των συνδρομών γίνεται κάθε εργάσιμη μέρα στο γραφείο μας (16ης Οκτωβρίου- Διός γωνία) από τις 10 το πρωί μέχρι τις 2 μετά το μεσημέρι και την ημέρα της Γεν. Συνέλευσης στο πνευματικό -εκθεσιακό κέντρο (Πανόραμα) από την 10η. το πρωί μέχρι την έναρξη της ψηφοφορίας.

Η παρουσία σας κρίνεται αναγκαία. Αν δεν υπάρξει απαρτία η Γεν. Συνέλευση θα επαναληφθεί την επόμενη Κυριακή (2-2-2003) την ίδια ώρα, στον ίδιο χώρο και με τα ίδια θέματα.

Θερμή παράκληση να υποβληθούν όσο το δυνατόν περισσότερες υποψηφιότητες ώστε να δοθεί η δυνατότητα στο Σώμα να επιλέξει για τη νέα Διοίκηση όσους διαθέτουν χρόνο, θέληση και προπαντός το μεράκι της προσφοράς στα κοινά.

Η Εύξεινος Λέσχη για να διατηρήσει το κύρος, την αίγλη της, χρειάζονται συνετές, άσκηες και αδιάκοπες προσπάθειες σε πολλούς τομείς. Η υπέρ σύγχρονη νέα της υποδομή, για να αξιοποιηθεί, απαιτεί λογής-λογής θυσίες.

Με πατριωτικούς χαιρετισμούς και ευχές για το νέο έτος.

Για το Διοικητικό Συμβούλιο
Ο Πρόεδρος
Ι. Μιχαηλίδης
Ο Γεν. Γραμματέας
Μ. Γερασσιμίδης

Η ΕΠΙΦΥΛΙΑ ΤΟΥ "ΑΡΓΟΝΑΥΤΗ"

Η πτώση της Κωνσταντινούπολης έκρινε και την τύχη της Τραπεζούντας. Στα 1461 ο ίδιος ο Πορθητής με 150.000 στρατό και με δεκάδες πλοία επιτέθηκε εναντίον της Τραπεζούντας. Σαράντα πέντε μέρες ο Δαβίδ με τον ελληνικό πληθυσμό αντιστάθηκε στις επιθέσεις του εχθρού.

Στις 15 Αυγούστου του 1461 η πόλη έπεσε στα χέρια των βαρβάρων!

Η λαμπρότητα της πόλης δεν συγκίνησε τη βαρβαρότητα του Ασιάτη. Οι Τούρκοι έπεσαν άπληστα στην πόλη. Αρπαγή, φωτιά, θάνατος κι ατίμωση κράτησε μέρες και μέρες. Οι Τούρκοι αγροίκοι, κατασπύλωσαν το ελληνικό μεγαλείο κι έβγαλαν στο διασυρμό την αξιοπρέπεια και την τιμή των ανθρώπων. Έτσι έκαναν και στην Κωνσταντινούπολη στα 1453.

Νοοί και ιδρύματα, κατοικίες και δημόσια κτίρια περιήλθαν στην βεβήλωση και στη λεηλασία και γενικά στη διάκριση του κατακτητή. Τα μνημεία της τέχνης κατακερματίστηκαν και τα καλλιτεχνήματα κι οι θησαυροί μήκαν σωριαστά στις φορτηγίδες του λιμανιού, για να μεταφερθούν στην Κωνσταντινούπολη. Πουθενά έλεος ούτε για τον άνθρωπο ούτε για τον πολιτισμό.

Η Ρωμανία κι αν πέρασεν ανθεί και φέρει κι άλλο

Αφνοι και σκλάβοι οι κάτοικοι, συντριμμένοι από το θάνατο και την ατίμωση, έβλεπαν την παμμέγιστη καταστροφή και τα μάτια τους είχαν στεγνώσει και στερέψει ύστερα από τα πολλά δάκρυα τόσων ημερών.

Ο Μονοκέφαλος Αετός δίπλωσε τα φτερά του. Ηρθε το τέλος της αυτοκρατορίας των Κομνηνών!

Παλλοί Πόντιοι τότε αναγκάστηκαν να μεταναστεύσουν στη Ρωσία, στη Ρουμανία, στο Μοριά κι αλλού. Άλλοι πάλι κατέφυγαν στα όρη, για να θεμελιώσουν ελεύθερους οικισμούς. Η τουρκική τυραννία ήταν βαριά. Τότε συνέβη κάτι, που δεν ξέρουμε αν στην ιστορία των θρησκειών, υπάρχει το όμοιο του. Μερικοί χριστιανοί, από φόβο, φανερά αποκρίνονταν το Μωαμεθανό, αλλάζοντας το όνομά τους, πηγαίνοντας στα τζαμιά, στα κρυφά όμως διατήρησαν την πίστη τους στο Χριστό. Χιλιάδες ήταν οι Έλληνες που έζησαν την τρομερή ζωή του δίπιστου (κλωστού -γυριστού).

Και σήμερα ακόμη υπάρχουν στο τουρκικό κράτος τέτοιοι κρυπτοχριστιανοί κι ιδιαίτερα στον Πόντο!

Του Γιάννη Μελετιδή

ντο! Καρτερούν, καρτερούν...

Στα 257 χρόνια της ζωής της, η Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας ήταν η πολεμικότερη βυζαντινή περιφέρεια με επικούς ήρωες. Ο Διγενής και κατόπιν οι Γαβράδες, οι Καβασίτες, οι Υψηλάντες, οι Πηλαγάδες, οι Λαζαρόπουλοι, οι Τσανιχίτες, οι Μουρούζοι είχαν πατρίδα τους τη θρυλική γη του Πόντου. Κατόρθωσε όχι μόνο να διατηρηθεί, αλλά και να προκόψει στο εμπόριο, στις τέχνες και στις επιστήμες. Στα παλιά χρόνια ο Πόντος ανέδειξε τον ποιητή Δίφιλο, το μεγάλο γεωγράφο Στράβωνα από την Αμάσεια, το φιλόσοφο Διογένη από τη Σινώπη, τους μαθηματικούς Δημήτριο και Διονυσίδωρο, τον ιστοριογράφο Βάττιωνα και το γραμματικό Τυρνανίωνα.

Στην εποχή των Κομνηνών ανέδειξε τον σπουδαίο κληρικό και φιλόσοφο Ιωάννη Ειφιλίνο, από την Τραπεζούντα, που έγινε και Πατριάρχης Κωνσταντινούπολης, το δάσκαλο της ελληνικής φιλολογίας, Γεώργιο Τραπεζούντιο, τον Καρδινάλιο Βησσαρίωνα, το χρονογράφο Πανάρετο και τους αστρολόγους Γρηγόριο Χονιάδη και Κωνσταντίνο Λουκίτη κι άλλους πολλούς στις τέχνες, στα γράμματα, στο εμπόριο.

Εκλάψε και θρήνησε ο Πόντος την παλιά του δόξα. Δεν έχασε όμως την πίστη και την ελπίδα του "Η Ρωμανία κι αν πέρασεν, ανθεί και φέρει κι άλλο". Πόσο προφητικός ο λόγος!

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ

1. Εσπειρεν άλας

Ο μακαρίτης ο Περικλής ο Κατσαπελίδης ασό Ρο-δοχώρ Ναούσης εκτός από ποιητικός τραγοδιάνος έτονε και πολλά εφευρέτης σα αστεία.

Ένα ημέραν που εκάθετον απές σην αυλήνατ και έπλεκεν καλάθ, έρθεν σιμάτ η θειάμ η Τσιαβταρίνα, ένας γραιήτσα που ο νούσατς πολλά κ' εκόφτεν. Ο καιρόν πα άμον ερχίνεσεν να ψιχαλιζ.

Θεία Τσιαβταρίνα, λέατεν ο Περικλής με τα ούτο την υγρασίαν να σπέρτς άλας πα φυτρών;

Ναι, λέατεν, και βεβαιώνιατο ο Περικλής, ατώρα εξέβεν άλας με χοντρά κουκούτσια καλά σπορωμέ-νον, φυτρών και το στρέμμα εβγάλ πολλά τσουβάλια άλας.

Η θειάμ επίστεψεν ατά ντο έξεν και επήεν ίσα στον πακάλ τον Γιώρ το Αλατσόγλη, εγόρασεν δέκα οκάδες χοντρόν άλασκαί εσπειρεν από σο οικόπεδον απές δίπλα σο ρέμαν. Όπως έτον το μέρος πα υ-γρόν τα άλας ογλήγρα ελύεν κι ας περμέν η Τσαβτα-ρίνα να φυτρών.

Αρ εδέβαν δεκαπέντε ημέρες και έναν ημεράν ο Περικλής επήεν σο σπιτ τση Τσιαβταρίνας και ερώ-τεσέν ατε, θεία Ζωή, τα άλας εφύτρωσεν;

Γιώκ ρίζαμ, τιδέν κ' είδα να εξέβαν απάν φύτριά. Για πάνε να ελέψ κι εσύ το χωράφ.

Όταν επήαν επί τόπο μερμίκας είδεν πολλά ο Περικλής και λέατεν ντο περμέντς να φυτρώνε, όλιον τα άλας εκουβάλεσαν, οφέτος έχασες την χρονίαν.

Η ΜΑΤΣΟΥΚΑΤΣΑ 'Ο ΣΟ ΚΡΕΝΙΝ

2. Ο Γιωρίκας

Όταν έρθαμε α συν Πατρίδαν αδά, εφτωχοί και παντέρημοι ο Εποικισμός ούλτς κατ' εδώκεν χωρά-φια, οσπίτια, άλογα, ζα, γαιδούρια, όπι έτον.

Τον Γιωρίκαν πα εδώκεν ολίγα χωράφια, έναν χτη-νόπον και έναν βουδόπον. Αλλά ο Γιωρίκας απατά χαπάρ κείχεν. Κ' εγνωρίζεν ποίον εν τω χτήνον και ποίον το βουδ ο Μώζον.

-Καλοτερούν αφκά κες και λέενατον:

Εσύ βουδ έγκες. Ατός πα κλείσεται κα, καλοτε-ρία τον και λέει:

Εσύ είσαι Μώζον. Λάθος επήκαμεν.

-Ο καυμένον ο Γιωρίκας το θελκόν ασό αρσενικόν πα κ' επόρεσεν να εγνωρίζ'.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

- 1.καλογραία - καλόγρια
- 2.καλονουρίζω = καλοσκέπτομαι
- 3.καμισόλα =πουκάμισο
- 4.κάουμαι = καίγομαι
- 5.καρμάνα = αδράχτι
- 6.κασκάρα = καρακάξα
- 7.κάτα = γάτα
- 8.κατσίν = μέτωπο
- 9.κιπίν = κήπος
- 10.κερκέλ = κουλούρι
- 11.κιντέα = τσουκνίδα
- 12.κιντίν = δειλινό
- 13.κλουκίζω = κλωσσώ
- 14.κολλίζω = κολλώ
- 15.κοπάλ = ρόπαλο

ΦΥΤΟΛΟΓΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ

ΤΟΥ + ΣΤΑΘΗ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ

Λυκόρριζα (η) = λέξη που έγινε από το γλυκόρριζο φυτό με ρίζα γλυκιά, λυρθίδ (το) = το ερυθρόδατο, ριζάρι, Μανίν (το) = το μανιτά-ρι από το οποίο κάμνουν την ίσκα, μανίτα (η) = ο δαυλίτης του σιτα-ριού και του καλαμποκιού, μαννοφτέρ (το)= είδος φτέρης υδροφί-λου, μαντάκ (το) = είδος κωνείου, το βλαστάρι του όταν φρέσκο, το καθάριζαν από τη φλούδα και το έτρωγαν τα παιδιά , μανουσάκ (το) λουλουδι που φύτρωνε στα ψηλά βουνά και κοντά στα κεφαλάρια του νερού (πεγαδομμάτια) με χρώμα λευκοειδές και ιδιαίτερη οσμή. Στην Ελλάδα δεν έχω δει τέτοια, μαντζάνα (η) = η μελιτζάνα, μαντζα-νόσκον (το) = ποικιλία συκιάς, μάραντα (το) = άνθη μυρωδάτα με κεφάλι κίτρινο, μασούρα (η) = αγριοτριανταφυλλιά. Γι' αυτήν είχαν την πρόληψη πως αν χτυπάς μια αγελάδα με βέργα από μασούραν θα κατουρήσει αίμα.

Μαλοζίκ (το) = χόρτο με πολύ μεγάλα φύλλα, τα μεγαλύτερα που ήσαν στη Σάντα, τα ξέραιναν και τα χρησιμοποιούσαν για το πλυμίν, μαυροβότανον (το) = χόρτο με βαρεία οσμή που φύτρωνε στο κάτω μέρος των κήπων είναι ένα από τα τραφόχορτα, μαυροκούκουδον (το)= σπόρος μαύρος συνήθως ανακατωμένος με το σιτάρι, μαυρο-στάφυλλον (το)= η συκιά με μαύρα σύκα, μαυρόμπωρον (το) = η βα-τομουριά ή βαταινιά, μαυρομμάτ (το) = το φασόλι κυρίως το πλουμι-στό, μεγαλέζ (το) = είδος σταφυλής με μεγάλες ρόγες, μελεσιδί-χτρα (η) = χόρτα ψυχανθές τ' όνομά του πήρε από τις μέλισσες που το προτιμούν, μήλον (το) = η μηλιά (είδη της: το αγρόμηλον, γλυκό-μηλον, στυπόμηλον, γεμουρόμηλον).

ΔΙΣΤΙΧΑ

1.Σουμά σ' α ξημερώματα έρ'ται η περιστέρα
σ'κόν το γεργάνι μ' τ'έρημον και λέει με "καλησπέρα".

2.Τ' άστρα με τ' άστρα πολεμούν κι εγώ με το φεγγάριν,
η κόρ' είδεν κι εγάπεσεν εμέν το παλληκάριν!

3.Ψηλά ραχία και πράσινα, χωρία αφ' κα κες'
αούτα τ' ομματόπα μου να έταν α του κές

4.Καλόν χορόν χορεύομε, τ' αρνί μ' χορεύ' σο γιαν'μ,
αρ ατώρα ντ' εχόρεψα, επίασεν απάν ίμ!

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

Ο "ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ" με χαρά θα φιλοξενεί την πα-ρουσίαση βιβλίων και περιοδικών που αφορούν τον Πόντο.

Οι ενδιαφερόμενοι παρακαλούνται να στέλνουν έ-να αντίτυπο του βιβλίου ή του περιοδικού τους για τον παραπάνω σκοπό.

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΟΝ "ΑΡΓΟΝΑΥΤΗ"

• Οι στήλες του "ΑΡΓΟΝΑΥΤΗ" είναι στη διάθεση όλων των αναγνωστών του.

• Οι εργασίες πρέπει να στέλνονται αν είναι δυνατόν δακτυλογραφημένες.

Χειρόγραφα δημοσιευμένα ή όχι δεν επιστρέφονται.

ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΤΗΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ

ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

Γωνία 16ης Οκτωβρίου - Διός

Τηλ. (23310) 28.356 - Βέροια - ΤΚ 59100

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΜΕΛΕΤΙΔΗΣ

Οικονομολόγος - Συγγραφέας

Θουκυδίδη 2 - Τηλ. (23310) 25.282

Βέροια (ΤΚ 59100)

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ

ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

Γωνία 16ης Οκτωβρίου - Διός

Τηλ. (23310) 28.356 - Βέροια - ΤΚ 59100

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ

6 ευρώ

ΦΩΤΟΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΑΦΟΙ ΠΑΤΣΙΚΑ Ε.Ε.

ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ 10 -

ΤΗΛ. (23310) 66.913 - 61.160

FAX (23310) 66.979

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Ποντιακά έντυπα

Του δημοσιογράφου
Πάνου Καιοίδη

Ο αείμνηστος γλωσσολόγος, καθηγητής στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Νίκος Ανδριώτης, έγραψε μεταξύ άλλων το 1954 για τα έντυπα των Ποντίων:

"Επιβάλλεται να δημιουργηθεί μια εστία πνευματικής και ψυχικής επαφής των Ποντίων αναμεταξύ τους και, με την πνευματική τους κληρονομιά να συνειδητοποιήσουν την αξία της ιδιαίτερης γλωσσικής και λαογραφικής φυσιογνωμίας τους και να ενθαρρύνει (ή εστία αυτή) την ικανότητα και την επιθυμία τους να εκφραστούν στη διαλεκτό τους λογοτεχνικά".

Από αυτή την αναγκαιότητα βγήκαν τα περιοδικά και οι εφημερίδες με λαϊκό χαρακτήρα, που η αξία τους, βέβαια, δεν ήταν ίδια, αλλά που το καθένα ανταποκρίθηκε, όσο του ήταν δυνατό, στην πραγματοποίηση αυτού του στόχου.

Τα ποντιακά περιοδικά και οι εφημερίδες, παράλληλα με το αποθησαυριστικό τους έργο, θύψυαν τη νοσταλγική διάθεση της ποντιακής ψυχής, συνδούλιαν τη στάχτη των αναμνήσεων της, γλύκαναν τον πόνο των ξεριζωμένων, αποδέσμευαν την λαχτάρα για την έκφραση των αισθημάτων, που την πλημμύριζαν, καλώντας κάθε Πόντιο να διηγηθεί και στους άλλους κάτι από όσα θυμάται και να περιγράψει το σιωπηλό δράμα που συντελείται μέσα στην ποντιακή ψυχή, όσο φυλλορροεί και σιγοσβήνει, μέσα στη νέα πραγματικότητα.

Τα πρώτα περιοδικά και οι εφημερίδες των Ποντίων στην Ελλάδα είχαν ως βασικό στόχο τον αποθησαυρισμό του απρόσωπου λαϊκού πολιτισμού, που έκλεινε πια τον κύκλο της ιστορικής του τροχιάς και είναι έτοιμος να περάσει στο μουσείο της ιστορίας. Αλλά τα σημερινά έντυπα των Ποντίων συνεχίζουν αυτόν τον στόχο και φαίνεται ότι η ποντιακή ψυχή δεν θα πεθάνει ίσως ποτέ.

Ο αριθμός των εντύπων για τον Πόντο και τους Πόντιους, που κυκλοφόρησαν μετά τη μικρασιατική καταστροφή, είναι πραγματικά εντυπωσιακός. Συγκεκριμένα, από το 1928 έως και σήμερα μετριοούνται 19 τίτλοι εφημερίδων και 13 περιοδικών. Ένα σύνολο, δηλαδή, 32 εντύπων, που φτάνει τα 30! Κι όλα αυτά μέσα σε 64 χρόνια.

Αν προστεθούν στα έντυπα αυτά και οι εφημερίδες και τα περιοδικά που εκδίδουν Πόντιοι στο εξωτερικό, τότε ο αριθμός ξεπερνά τα 35. Από τα έντυπα που εκδίδονται στο εξωτερικό, ξεχωρίζουν οπωσδήποτε τα περιοδικά "Τραπεζούς" του Τορόντο και "Ξενιτέας" του Βερολίνου. Σημαντικές, όμως, είναι και οι εφημερίδες που εκδίδουν οι Ελληνοπόντιοι στην πρώην Σοβιετική Ένωση, με τίτλους Ελληνικούς και τα δημοσιεύματα στη ρωσική γλώσσα, όπως η "Επιστροφή", η "Διασπορά" κ.α.

Πότε - πότε κάνει την εμφάνισή της και η εφημερίδα "Φωνή των Ποντίων Αυστραλίας", που αποτελεί μια φιλότιμη προσπάθεια της ελ-

ληνικής κοινότητας Μελβούρνης Αυστραλίας.

Το πρώτο έντυπο μετά τη μικρασιατική καταστροφή, το "Αρχαίο Πόντος" εκδόθηκε στην Αθήνα το 1928. Έκδοση της Επιτροπής Ποντιακών Μελετών, κυκλοφορεί και τώρα ως ετήσιο "σύγγραμμα περιοδικόν" με μια διακοπή στην περίοδο της γερμανικής κατοχής.

Το 1936 εκδόθηκε στην Αθήνα το πολύ αξιόλογο περιοδικό "Ποντιακά Φύλλα" από ομάδα Ποντίων, που την αποτελούσαν ο Νίκος Κάπνας, ο Γιώργος Φωκός, ο Κώστας Καλλιδής, κ.α. Τα "Ποντιακά Φύλλα" έδωσαν στους Πόντιους τροφή στη νοσταλγία τους για τις αξεχαστες πατρίδες και συγχρόνως συντέλεσαν στη διατήρηση της μνήμης.

Προσπάθησαν να συνδέσουν το παλιό με το καινούργιο, δημοσιεύοντας πολλά κείμενα λογοτεχνικά, φιλολογικά, ιστορικά κλπ. που δεν είχαν σχέση με τον Πόντο. Το περιοδικό αυτό διέκοψε τη φωτεινή του πορεία το 1938.

Ακολούθησαν, το περιοδικό "Ποντιακό Θέατρο" το 1952 του Νίκου Καπνά και του Γιώργου Λαμψίδη, που στη συνέχεια μετονομάστηκε "Το Ποντιακό" και οι εφημερίδες "Χρονικά του Πόντου" 1943 - 1946 του Ξένου Ξενίτα και "Οι Φίλοι της Ποντιακής μουσικής" το 1951 του Δημήτρη Κουτσογιαννόπουλου, ο οποίος εκδίδει και την εφημερίδα "Η φωνή των Ποντίων" και "Πόντος" του Ιορδάνη Παμπούκη.

Πραγματική τομή στον ποντιακό έντυπο λόγο έκανε με την έκδοση της το 1950 στη Θεσσαλονίκη η "Ποντιακή Εστία". Το μηνιαίο αυτό περιοδικό είναι το σημαντικότερο έντυπο όλων των εποχών για τον Πόντο. Εκδότης του ήταν ο Φίλων Κτενίδης.

Το 1956 ο Σταύρος Κοταμανίδης εξέδωσε στις Σέρρες την εφημερίδα "Ποντιακά χρονικά". Το 1962 η Εύξεινος Λέσχη Θεσσαλονίκης εκδίδει την εφημερίδα της "Το Βήμα", που τελευταία μετονομάστηκε σε "Εύξεινος Λέσχη". Στη συνέχεια εκδόθηκαν, το ετήσιο περιοδικό της Παμπονιακής Ένωσης Αθηνών "Ποντιακή Στοά", το 1971, η εφημερίδα "Ποντιακή Επιθεώρησης" του Νικολάου Ψύχα, το περιοδικό "Ποντιακά χρονικά" της Μαριάννας Ξενίδου και του Πέτρου Σκλαβουνάκου, οι εφημερίδες "Ένωση Ποντίων" του Ηλία Σπανίδη, "Ποντιακά Νέα" του Νίκου Παπαδόπουλου, "Ποντιακή Φωνή" του Λάζαρου Καλαιντζή, "Δεσμός" της Πανελληνίας Ομοσπονδίας Ποντιακών Σωματείων, "Αργοναύτης" της Ευξείνου Λέσχης Βέροιας, "Ποντιακή Φλόγα" της Ένωσης Ποντίων Φοιτητών Θεσσαλονίκης, "Ποντιακό Αντίλαλο" του Μάνου Μανουσιδίου, "Ελεύθερος Πόντος" του Μενέλαου Βασιλειάδη, Ελληνικός Πόντος" του Γαβριήλ Αβραμίδη, και τα περιοδικά "Ποντιακά Ιστορήματα" το 1966 του Γιώργου Τορνικίδη, "Ποντιακό Βήμα" της Ευξείνου Λέσχης Κοζάνης, "Ποντιακή Ηχώ" της Αδελφότητας Παναγίας Γουμμέρα, "Ποντιακό Παρόν" του Ελληνικού Εκπολιτιστικού Ποντιακού Ομίλου Περαία, "Ποντιακή Λύρα" του Συλλόγου Ποντίων Χαϊδαρίου (Τάσος Αντωνιάδης), "Ποντιακό" του Πάνου Καιοίδη και του Φόρη Πεταλίδη και "Ρωμανία" του Κέντρου Ποντιακών Μελετών.

Επιστολές στον "Αργοναύτη"

Konstantinos Savvidis
Dottore Kinderarzt
Gneisenaurstr 19
10961 Berlin - Deutschland
Βερολίνο 20-2-2002

Προς την εφημερίδα Αργοναύτης

Σας παρακαλώ πολύ να δημοσιεύσετε στην εφημερίδα σας το εξής:

Κυκλοφόρησε το βιβλίο με τον τίτλο ΧΡΗΣΤΟΣ ΗΛΙΑΔΗΣ ΠΟΝΤΟΣ ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ. Όσα ενθυμούμαι από την Περιπετειώδη Ζωή μου, είναι μια αληθινή ιστορία της γενοκτονίας του Ποντιακού Ελληνισμού. Ένα ορφανό παιδί του Πόντου ζητά "το δικαίωμα στην μνήμη των γονέων και των αδελφών του".

Είχα την τύχη να διαβάσω το βιβλίο αυτό προτού ακόμη εκδοθεί. Ετσι ξαναθυμήθηκα τα παιδικά μου χρόνια, όταν ο παππούς και η γιαγιά μου, μου διηγούνταν τις εξορίες, τις ταλαιπωρίες, τις βαρβαρότητες, τις σφαγές και τον ξεριζωμό της οικογένειά μας και όλου του Ποντιακού Ελληνισμού. Το βιβλίο αυτό αποδεικνύει πράγματι την Γενοκτονία των Ποντίων. Είναι ιστορία που αφορά την Ελλάδα και θα πρέπει κάθε Πόντιος, κάθε πρόσφυγας και κάθε Έλληνας να το διαβάσει για να μάθει τι υπέφερε ο Ελληνισμός από τους γείτονάς μας.

Το βιβλίο αυτό μπορεί κανείς να το προμηθευθεί στην Ελλάδα από τον Εκδοτικό Οίκο Γόρδιος, Μακεδονίας 18, 10433 Αθήνα, τηλ. 8252279, φαξ 8210506 ή στην Γερμανία από τον Dipl.-Ing. Panos Eliades, Theodor - Francke - Str. 6, 12099 Berlin - Deutschland. Tel. (030) 7514286, fax (030) 7524280, e-mail: eliaades@gjnx.de

Σας χαιρετώ

Βιβλιοπαρουσιάσεις

ΧΡΗΣΤΟΣ ΗΛΙΑΔΗΣ

ΠΟΝΤΟΣ ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ

Όσα ενθυμούμαι από την περιπετειώδη ζωή μου

Από τις εκδόσεις Γόρδιος κυκλοφόρησε το βιβλίο του Χρήστου Ηλιάδη με τίτλο «ΠΟΝΤΟΣ ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ όσα ενθυμούμαι από την περιπετειώδη ζωή μου». Είναι μια αληθινή ιστορία της γενοκτονίας του Ποντιακού Ελληνισμού. Ένα ορφανό παιδί του Πόντου ζητά «το δικαίωμα στην μνήμη των γονέων και των αδελφών του».

Είναι η βασανισμένη ιστορία ενός μικρού ορφανού από τα ορεινά χωριά του μαρτυρικού Πόντου, ενός χωριάτη των Κοτυώρων (της σημερινής τουρκικής πόλης Ορντού), που σε ηλικία πέντε χρόνων χάνει ξαφνικά τον πατέρα του και τρεις μεγαλύτερους αδελφούς του που οδηγήθηκαν το 1910 στα Τάγματα Εργασίας (η τουρκική ονομασία Αμελέ Ταμπούρου) ή τα λεγόμενα Τάγματα Θανάτου.

Μετά από λίγο χάνει τη μάνα του, που είχε ακολουθήσει τον άνδρα της και τους τρεις γιους της στη μαρτυρική τους πορεία. Αναγκάζεται να εγκαταλείψει το χωριό του μαζί με τα άλλα οκτώ αδελφά του και φτάνει στην πόλη των Κοτυώρων. Εκεί απαγάγουν οι Τούρκοι τις έξι αδελφές του, ενώ τα άλλα δύο μικρά τα υιοθετούν Ποντιακές οικογένειες. Ο μικρός Χρήστος μένει μόνος του ζητιανεύοντας για να ζήσει. Αργότερα τον βάζουν στο ορφανοτροφείο. Με τον ερχομό του ρωσικού στόλου, στις 17 Αυγούστου του 1917, χάνει τα δυο αδελφά του και μένει εντελώς μόνος. Άεν έφταναν τα βάσανα αυτά και το 1917 τον εξορίζουν οι Τούρκοι μαζί με 3.000 Κοτυωρίτες. Μετά από την εξορία, που κράτησε πάνω από ένα χρόνο, τον βάζουν σε διάφορα ορφανοτροφεία των Κοτυώρων και από το 1920 τον στέλνουν στην Πριγκίπισσα.

Το 1924 φθάνει ο μικρός μαζί με άλλα ορφανά στην Ελλάδα και η Επιτροπή για τα ορφανά του Πόντου και των άλλων περιοχών της Μικράς Ασίας (Ιωνίας και Καπαδοκίας) και Ανατολικής Θράκης τον κατατάσσει στο Πολεμικό Ναυτικό. Στην Ελλάδα συναντά τα δύο αδελφά του, που τα είχε χάσει κατά τη διάρκεια της Ποντιακής τραγωδίας.

Φθάνει μία υποδειγματική οικογένεια και κάνει καριέρα στο Πολεμικό Ναυτικό.

Στο βιβλίο εξιστορεί και την τραγωδία της οικογένειάς της γυναίκας του καθώς και άλλων συγγενικών οικογενειών.

Σήμερα, σε ηλικία 92 χρόνων, θυμάται τις απάνθρωπες και αισχρές μεθόδους της εξοντώσεως της οικογένειάς του και των άλλων Ποντίων, την επιβίωση του μετά από τόσες κακουχίες και ταλαιπωρίες καθώς και τη ζωή του στο Πολεμικό Ναυτικό. Καταδικάζει τους γενοκτόνους καθώς και όλους αυτούς που πήραν ενεργό ή παθητικό μέρος στο βρώμικο παιχνίδι του ξεκληρισμού της Ποντιακής γενιάς και ζητά την αναγνώριση της Γενοκτονίας.

Μέγεθος 17x24
Κεφάλαια 42
Σελίδες 224
Φωτογραφίες 42
Τιμή 16 EURO
Ταχυδρομικά 6 EURO στην Γερμανία

Το βιβλίο αυτό μπορεί κανείς να το προμηθευθεί:

1. Στην Ελλάδα από τον εκδοτικό οίκο Γόρδιος, Μακεδονίας 17, 104 33 Αθήνα, Τηλ.: 210 8252279, Fax: 210 8210506

2. Στη Γερμανία από τον Dipl.-Ing. Panos Eliades, Theodor-Francke-Str. 6, 12099 Berlin-Deutschland, Tel.: (030) 7514286, Fax: (030) 7524280, e-mail: eliaades@gmx.de

Η Ρωμανία κι' αν
επέερασε ανθεί και
φέρει κι' άλλο

Οι αρχαίοι ελληνικοί θησαυροί του Εύξεινου Πόντου για πρώτη φορά εκτός Ρωσίας

Περί τα 180 αριστουργήματα από το μουσείο Ερμιτάζ παρουσιάζονται σε τρεις πόλεις της Ισπανίας

Σαλαμάνκα

Χαρακτηρίζονται "αντικείμενα εξαιρετικής αξίας" και πραγματικά αποτελούν έναν αληθινό θησαυρό που εξιστορεί τη ζωή και τον πολιτισμό των αρχαίων ελληνικών αποικιών του Εύξεινου Πόντου. Η έκθεση "Νυμφαίον, το πέρας της Οικουμένης, Αρχαιολογικά αποκτήματα του Ερμιτάζ" που εγκαινιάστηκε στην αίθουσα San Eloy του Ιδρύματος της Τράπεζας Duero της Σαλαμάνκα μεταφέρει στην Ισπανία ένα σημαντικό μέρος από τα ευρήματα που έχουν αποκαλυφθεί στη διάρκεια ενός και πλέον αιώνων ανασκαφών στο Νυμφαίον, αρχαία ελληνική αποικία στα στενά του Κιμμερίου Βοσπόρου, σημερινού Κερτς της Κριμαίας.

Η έκθεση αποτελεί παγκόσμια πρώτη καθώς τα 180 περίπου εκθέματα δεν έχουν βγει ποτέ ξανά από το Μουσείο Ερμιτάζ και από τη Ρωσία. Το Νυμφαίον, το οποίο ιδρύθηκε από τους Μιλήσιους ανάμεσα στον 7ο και τον 6ο π.Χ. αιώνα, υπήρξε σημαντικό και πλούσιο λιμάνι κατά την αρχαιότητα. Αναφέρεται από τον Πτολεμαίο και τον Στράβωνα ενώ ο Αισχύλος το υμνεί λέγοντας: "Το Νυμφαίον είναι ένας ναός των Νυμφών στις όχθες του Εύξεινου Πόντου".

Οι πρώτες ανασκαφές που αποκάλυψαν την πόλη έγιναν το 1866, το συστηματικό έργο όμως, το οποίο διευθύνεται από το Ερμιτάζ, άρχισε το 1936 και συνεχίζεται ως σήμερα. Το ψηφισμένο μουσείο της Αγίας Πετρούπολης έχει στην κατοχή του περισσότερα από 20.000 ευρήματα, μέρος εκ των οποίων δάνεισε για την έκθεση στην Ισπανία.

Το αρχαιότερο έκθεμα είναι ένα μικρό τμήμα από τον ναό της Δήμητρας, από ηφαιστειογενές υλικό με μαύρες μορφές, το οποίο χρονολογείται από το 560-549 π.Χ. Το πιο πολύτιμο όμως, σύμφωνα με την υπεύθυνη του Μουσείου Ερμιτάζ Ολγα Σοκόλοβα είναι ένα μικρό γλυπτό, το οποίο αναπαριστά την αυτοκράτειρα Λιβία, σύζυγο του Οκταβιανού, και χρονολογείται γύρω στο 42 π.Χ. Είναι φτιαγμένο από διάφανο γαλάζιο γυαλί και χαρακτηρίζεται από τους ειδικούς "θαυμαστό αριστούργημα". Το πιο επιβλητικό κομμάτι της συλλογής, το οποίο εκτίθεται και σε περίοπτη θέση, είναι το τμήμα μιας νωπογραφίας από τον ναό της Αφροδίτης και του Απόλλωνα, από τον 3ο π.Χ. αιώνα. Η ανακάλυψη της νωπογραφίας αυτής το 1983 είχε συζητηθεί από την παγκόσμια αρχαιολογική κοινότητα. Ακόμη περισσότερη όμως συζητήθηκε το έργο της ανασυνθεσής της (με 20.000 κομματάκια γύψου) από την επιστημονική ομάδα του Ερμιτάζ, που μεταξύ άλλων βραβεύτηκε γι' αυτό από το Ιδρυμα Ωνάση. Μεγάλης αξίας θεωρούνται επίσης αρκετά από τα κοσμήματα, με σημαντικότερο ένα σκουλαρίκι του 4ου π.Χ. αιώνα, από χρυσό και σμάλτο με παράσταση της Αρτεμης σε ζαρκάδι και ένα μικρό νόμισμα του Βοσπόρου με κεφαλή Διονύσου του 79-63 π.Χ.

Η έκθεση, η οποία χαιρετίζεται από τον ισπανικό Τύπο ως μοναδικό γεγονός, θα παραμείνει ως τις 22 Ιανουαρίου 2003 στη Σαλαμάνκα και στη συνέχεια θα μεταφερθεί στη Βαλένθια (5 Φεβρουαρίου 30 Μαρτίου 2003) και στη Μέριδα (15 Απριλίου 31 Μαΐου).

Αναδημοσίευση "ΤΟ ΒΗΜΑ", 19-12-2002

Χρυσό σκουλαρίκι που αναπαριστά την Αρτεμη σε Ζαρκάδι (4ος π.Χ. αιώνας)

ΟΙ ΓΚΑΓΚΑΟΥΖ

"Στριμωγμένοι" ανάμεσα στην Ουκρανία και τη Ρουμανία, στα νότια της Μολδαβίας, ζει ένας λαός που αριθμεί κάπου 128.000 κόσμο και έχει το περίεργο όνομα "Γκαγκαούζ". Ένα ταξίδι στη χώρα τους μας έδειξε πως οι Γκαγκαούζ, που είναι χριστιανοί και μάλιστα ορθόδοξοι και Τούρκοι συνάμα, μόνον συνηθισμένοι λαός δεν είναι...

Της Μαίρης Σιάνη -

Davies

Δεν ήξερες προς τα πού να στραφείς με το που έμπαινες στην εκκλησία. Απ' τη μια πλευρά γυναίκες που ευθυγράμμιζαν τα κάτασπρα τραπεζομάντιλα ενός μακρόστενου τραπεζιού, κατάφορτου από μήλα, ρόδια, στάρι, ρύζι, κρασί και πρόσφορα. Γινόταν μνημόσυνο. Και ο παπάς έψελνε στο φως των κεριών, που έκαναν τα ποτηράκια με το άγιασμα να λαμπυρίζουν. Στη μέση, έξω από το ιερό, ο μητροπολίτης ευλογούσε γονυπετείς γυναίκες, ακουμπώντας το χρυσαφένιο πετραχήλι τους στις κουλουριασμένες πλάτες τους. Κι απ' την άλλη πλευρά της εκκλησίας τέσσερα ζευγάρια ντυμένα στα καλά τους ετοιμάζονταν για γάμο.

Αν δεν ήταν η ξένη γλώσσα που βούιζε στα αυτιά μου θα 'λεγα ότι βρισκόμουν σε εκκλησία κάποιου απομακρυσμένου χωριού στην Ελλάδα. Που έχει τα δικά του έθιμα, ΤΙΣ δικές του τελετουργίες. Αλλά δεν ήμουν στην Ελλάδα. Και οι άνθρωποι που ήταν γύρω μου ήταν Τούρκοι. Τούρκοι χριστιανοί ορθόδοξοι! Βρισκόμουν στην Γκαγκαουζία, μια αυτόνομη περιοχή που βρίσκεται στα νότια της Δημοκρατίας της Μολδαβίας (μια χώρα στριμωγμένη ανάμεσα στην Ουκρανία και τη Ρουμανία) και η οποία κατοικείται από Τούρκους χριστιανούς ορθόδοξους! Τους Γκαγκαούζ. Μα, ποιοι είναι

Εικόνα (θρησκευτικής) κατάνυξης γυναικών Γκαγκαούζ στον καθεδρικό ναό του Κομράτ. Είναι στη διάρκεια νεκρώσιμης ακολουθίας

οι Γκαγκαούζ; Κι από πού κρατά η σκούφια τους; Πώς γίνεται να είναι χριστιανοί, και μάλιστα ορθόδοξοι; ρωτώ τον Stepan Toral, πρώην πρόεδρο της Γκαγκαουζίας και υπέρμαχο της ιδέας για την αυτονομία της περιοχής από τη Δημοκρατία της Μολδαβίας. "Οι Γκαγκαούζ", αρχίζει να μου εξιστορεί στα ρωσικά με μια φωνή απαλή και ρυθμική που θύμιζε παραμύθι της γιαγιάς, "έπεσαν εξ ουρανού. Π' αυτό και η σημαία μας είναι κατά το πλείστον μπλε. Το χρώμα του ουρανού. Έτσι λέει η παράδοση. Στην πραγματικότητα είναι Τούρκοι που ήρθαν από την Ανατολή, από την Κεντρική Ασία, όπως όλα τα τουρκικά φύλα. Αιώνες τώρα. Από πάντα ήμασταν χριστιανοί ορθόδοξοι.

Το "πότε" ακριβώς δεν το ξέρω. Εκτοντάδες χρόνια πριν, όταν ήμασταν στον Νότο. Από τους βυζαντινούς χρόνους. Εμείς και οι κάτοικοι της Τσουβασίας (600 χιλιόμετρα ανατολικά της Μόσχας) είμαστε οι μόνοι Τούρκοι που είναι χριστιανοί. Και υπαγόμαστε στο Πατριαρχείο της Μόσχας".

Φοιτούσαν σε ελληνικά σχολεία

Η καταγωγή των Γκαγκαούζ έχει αποτελέσει θέμα επιστημονικής συζήτησης. Σήμερα οι περισσότεροι ερευνητές, καθώς και οι Γκαγκαούζ οι ίδιοι, συμφωνούν ότι οι Γκαγκαούζ προέρχονται από τους Ουζ (ή Ογκούζ) που εγκατέλειψαν την Κεντρική Ασία για να εγκατασταθούν στις Περιοχές μεταξύ των ποταμών Δούναβη και Βόλγα. Τον 12ο αιώνα σχημάτισαν δικό ΤΟΥΣ κράτος στην περιοχή που σήμερα είναι γνωστή ως Δοβρουτσά (μεταξύ Ρουμανίας και Βουλγαρίας), το οποίο εξηρτάτο πολιτικά και εκκλησιαστικά από την Κωνσταντινούπολη. Στην Οθωμανική Αυτοκρατορία έχαιραν ειδικής θέσης λόγω τουρκικής καταγωγής, αλλά φοιτούσαν σε ελληνικά σχολεία και εκκλησίες και έγραφαν τη γλώσσα τους με ελληνικούς χαρακτήρες. Από το 1770 οι Γκαγκαούζ άρχισαν να μεταναστεύουν στις περιοχές που βρίσκονται σήμερα. Στη Νότια Μολδαβία. Μεγαλύτερα μεταναστευτικά κύματα επακολούθησαν κατά τη διάρκεια του Ρωσο-τουρκικού πολέμου (1806-1812) όταν οι Τούρκοι τους είδαν τους εχθρούς λόγω της χριστιανικής πίστης τους.

Οι περιοχές στις οποίες είχαν εγκατασταθεί οι Γκαγκαούζ με το πέρας αυτού του πολέμου πέρασαν στην κατοχή της Σοβιετικής Ένωσης μέχρι το 1991, εκτός από την περίοδο 1918-1940 που είχαν περάσει στη Ρουμανία. Από το 1980 και μετά Γκαγκαούζ ιστορικοί και διανοούμενοι, που άρχισαν να μελετούν εις βάθος την Ιστορία τους, επαναστάτησαν διεκδικώντας συλλογικά εθνικά δικαιώματα. Το κίνημα κατεστάλη από τις σοβιετικές αρχές. Από ΤΙΣ 23 Δεκεμβρίου 1994 η Γκαγκαουζία αποτελεί αυτόνομη περιοχή της Δημοκρατίας της Μολδαβίας.

Οι Πόντιοι τραγουδούν

Γιορτές και έθιμα της Πρωτοχρονιάς

Γράφει ο Γ. ΛΕΚΑΚΗΣ
Συγγραφέας - Λαογράφος

Οι Πόντιοι, όπως και όλοι οι Έλληνες το έμπα του νέου χρόνου με κάλαντα. Διάφορες ομάδες καλαντιστών, κρατώντας ανά χείρας στολισμένο καράβι (ειδικώς φτιαγμένο για την Πρωτοχρονιά), γυρίζουν στα σπίτια και ψάλλουν. Είναι γεμάτοι πάθος και εθνική συγκίνηση, γιατί τα κάλαντα γι' αυτούς είναι τραγούδια γεμάτα εθνικά μηνύματα.

Γι' αυτό η όλη πορεία των καλαντιστών, ιδίως την παραμονή της Πρωτοχρονιάς, αποτελεί ένα ψυχικό ξέσπασμα των νεαρών Ποντίων, οι οποίοι προσβλέπουν στη νέα χρονιά ελευθερία της πατρίδας τους και επιστροφή σε αυτήν, που ποτέ δεν λησμόνησαν... Τα χρήματα που εισέπρατταν τα παλαιά χρόνια δίνονταν στην εκκλησία ή το σχολείο. Η γλώσσα την οποία μιλούν είναι σήμερα η πλησιέστερη στον Ομηρο γλώσσα, απ' όσες διαλέκτους μιλούν όλοι οι υπόλοιποι Έλληνες: Μια καθαρή ελληνική ιωνική. Ιδού ένα ποντιακό πρωτοχρονιάτικο κάλαντο, γνωστό με τίτλο "Αε Βασίλης ασή Λιαρί Μερέαν":

Αε Βασίλης έρχεται ασή Λιαρί Μερέαν
φορτούται τρανόν δίσακκον, γομάτον ευλογίας.
Αν δήτε μας καλόν παχσις, αν δήτε άσπρα παράδες,
να γεννούνε τα χτήνια σου, ν' εφτάν θελκά μουσκάρια,
να γεννούνε και τα πρόγατα, ν' εφτάν άσπρα αρνόπα,
να γίνταν τα γεννήματα, τ' μπάρα να γομούνταν,
να έρχονταν κι οι ξεντιάρ' με τα πολλά γορόσα.
"Αρχή Κάλαντα"

Και κλείνουν ευχόμενοι πατροπαράδοτα "Χρό-

νια Πολλά!". Ένα άλλο, με τίτλο "Αρχή Κάλαντα":

Αρχή Κάλαντα κι αρχή του χρόνου
κι αρχή του χρόνου πάντα κάλαντα,
αρχή μήλων εν, κι αρχή κύδων εν,
κι αρχή βάλαμον το μυριγίανον.
(..) Έρθαν καλά παιδιά στην πόρταν,
άψον το κερί σ' κι έλα στην πόρτα σ'.
Χα μηλόπα, χα ξερά τζιρόπα,
χα ξερά, μαύρα κοκκιμελόπα.

Κι αυτό κλείνει με τις ευχές των καλαντιστών για "Χρόνια Πολλά και του Χρόνου!" ή ευχές για "Χρόνια Πολλά, πάντα και του χρόνου!" ή "Καλή χρονιά και σ' όλα τα ασπίτια υίαν κι ευλογίαν!".

Υπάρχει ένα τρίτο, γνωστό με τον τίτλο "Του Σκλάβου το Καράβι", στο οποίο συμβολίζεται ο σκλαβωμένος ποντιακός Ελληνισμός, ο οποίος συσπειρώνεται, μαζεύει χρήματα "δι' αγερμών" των πόλεων του για την λευτεριά:

Τρεις καλόγεροι απ' τον Ελά και τρεις του Βαζελώνα Καράβι βάζουν στα σκαριά με το "Χριστός γεννάται".

(...) Η πλούσια η Αργυρούπολη, ασήμι και χρυσάφι, και την ευχή του Γένους μας, την δίνει η Τραπεζούντα. Δώστε κι εμάς τον κόπο μας, ό,τι είναι ορισμός σας, κι ο Άγιος ο Βασίλειος να είναι βοηθός σας.

Σφράγισμα κι αυτού του κάλαντου μια ευχή: "Και του Χρόνου σπίπα μας!"...

Αναδημοσίευση: "ΕΘΝΟΣ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ"
29-12-2002

Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΑ

Γράφει ο
Παναγιώτης
Ι. Παπαδόπουλος
Φιλολόγος -
καθηγητής

Μεταξύ των αγίων που η εκκλησία μας τιμά και γεραίρει τον μήνα Ιανουάριο είναι και η μνήμη του νεομάρτυρα Ευγενίου από την Τραπεζούντα, προστάτη και πολιούχο της πόλης. Στο όνομά του αφιερώθηκε ένας μεγαλοπρεπής ναός που ανοικοδομήθηκε στην πόλη, ύστερα από το μαρτύριό του, την εποχή του αυτοκράτορα των Ρωμαίων Διοκλητιανού. 292 μ.Χ.

Η αγάπη και η ευλάβεια των χριστιανών της Τραπεζούντας και των περιχώρων από τα παλιά χρόνια μέχρι σήμερα είναι απεριόριστη. Εκφράζει όλη την πίστη τους στην ορθοδοξία και την παράδοση την οποία κράτησαν μέσα τους ανόθευτη και καθαρή. Πέρασε πολλές δοκιμασίες και άντεξε στο χρόνο.

Έχουν ως αφετηρία το έτος 248 μ.Χ. Τη χρονιά από την ίδρυση της Ρώμης, 754-2 π.Χ. (από το Ρωμύλο και Ρέμο). Η εντύπωση που προήλθε από τις γιορτές ενίσχυσε το φρόνημα των αυτοκρατόρων και τις προσπάθειες για την παντοδυναμία του ρωμαϊκού κράτους.

Αυτό, όμως, ενίσχυσε και το θρησκευτικό φανατισμό εναντίον της χριστιανικής Εκκλησίας, την οποία θεωρούσαν επικίνδυνη γι' αυτό έπρεπε να λάβουν σκληρά μέτρα για να την αντιμετωπίσουν. Έτσι, εγκαταστάθηκε μια περίοδος δοκιμασίας του κηρύγματος του Ευαγγελίου και των χριστιανών που κράτησε εξήντα και πλέον χρόνια.

Ο Διοκλητιανός, παρά τις διοικητικές και στρατιωτικές μεταρρυθμίσεις που έφερε δεν κατόρθωσε να σώσει την αυτοκρατορία από την φθορά και την ηθική παρακμή που την βασάνιζε. Επί των ημερών του η μορφή του πολιτεύματος της αυτοκρατορίας έγινε θεοκρατική. Οι τέσσερις αυτοκράτορες θεωρήθηκαν ότι αποτελούσαν ιερά εικόνα. Ο ίδιος ανακηρύχθηκε σε κύριο και θεό. Ακόμη και ο τόπος της κατοικίας του ήταν ιερός.

Με την εισαγωγή αυστηρού τελετουργικού τυπικού επιβλήθηκε η προσκύνησή του από τους υπηκόους του.

Ο Διοκλητιανός με το διωγμό αυτό προσπάθησε να εξιφανίσει κάθε χριστιανικό στοιχείο. Διέταξε να κλείσουν όλα οι χριστιανικοί ναοί και να καταστραφούν τα ιερά βιβλία ενώ εξόριζε πολλούς κληρικούς και επιφανείς χριστιανούς. Ένας από

αυτούς που μαρτύρησε την εποχή αυτή ήταν και ο Ευγένιος από την Τραπεζούντα. Στο δρόμο του μαρτυρίου του τον ακολούθησαν ο Κανίδιος, ο Ουαλεριανός και ο Ακύλας που υπηρέτησαν στα στρατιωτικά σώματα που φρουρούσαν τα σύνορα της αυτοκρατορίας.

Ο ανθύπατος Λυσίας συνέλαβε τον Ευγένιο και τους τρεις συναθλιπτες του με την κατηγορία ότι κατέστρεψαν το άγαλμα του θεού Μίθρα, που βρισκόταν στο όρος Μίθριο του Πόντου.

Οι μάρτυρες κατηγορίας είπαν: "Αυτοί κηρύσσουν τον εσταυρωμένο, σαν αληθινό θεό, ενώ τους θεούς μας τους ονομάζουν κουφά και αναισθητά ειδώλα. Ανέβηκαν στο ιερό του, προσευχήθηκαν στο Ναζωραίο και έπειτα γκρέμισαν το άγαλμα και το βωμό του μεγάλου θεού μας".

Στην ανάκριση που τους έγινε, εκείνοι παραδέχτηκαν την ενοχή τους γιατί είπαν στην προσευχή τους "Σύντριψε Κύριε, και σκόρπισε αυτά τα ειδώλα".

Ο Ευγένιος υπέμεινε όλα τα βασανιστήρια που του επέβαλαν, με πίστη και αληθινή καρτερία και στο τέλος δια αποκεφαλισμού παρέδωσε το πνεύμα στο θεό και αξιώθηκε της τιμής του Αγίου, όπως και οι υπόλοιποι τρεις συναθλιπτες του.

Η τιμή του Ευγενίου ως αγίου και μάρτυρα της Εκκλησίας επιβλήθηκε στη συνείδηση των χριστιανών της Τραπεζούντας αμέσως μετά το μαρτύριό του (292).

Όταν αργότερα, ο Αλέξιος Α (1204-1222) ίδρυσε την αυτοκρατορία των Μ. Κομνηνών, όρισε και επίσημα τον άγιο Ευγένιο ως πολιούχο της Πρωτεύουσας και προστάτη του κράτους του. Η μνήμη του πανηγυριζόταν με λαμπρότητα κάθε χρόνο στις 21 Ιανουαρίου, ημέρα του μαρτυρίου του.

Ήταν τόσο η τιμή και η λατρεία των πιστών στον Άγιο ώστε ο Αρχιεπίσκοπος Τραπεζούντας και κατόπιν Αθηνών Χρυσάνθος εκτιμώντας το έργο και το πρόσωπο του Αγίου παραλληλίζει την αποδιδόμενη τιμή σ' αυτόν, με εκείνη που απέδιδαν οι πιστοί της Θεσσαλονίκης στον Άγιο Δημήτριο. Κέντρο της τιμής του Αγίου ήταν ο ναός του, που υψωνόταν στο λόφο του Αγίου Ευγενίου. Εκεί κοντά υπήρχε και μια σπηλιά μέσα στην οποία συνελήφθη ο άγιος από τους δημίους του.

Κάποτε το σημείο εκείνο, μετά την άλωση της πόλης από τους Τούρκους, 1461, ξεχάστηκε. Ανακαλύφθηκε, όμως, στις 22 Νοεμβρίου 1896 το σπήλαιο από το γνωστό λόγιο της εποχής Ματθαίο Παρονίκα, δειθυντή του Φροντιστηρίου της Τραπε-

μηνών.

Ένας μοναχός, ο μακαρίσιος Ευθύμιος ο Τραπεζούντιος, το 1951, ήταν βιβλιοθηκάρχης της Ι. Μονής του Αγ. Διονυσίου στο Αγ. Όρος. Με πολλή υπομονή αντέγραψε τα δύο κείμενα (κώδικες) και τα αφιέρωσε στην Παν. Σουμελά, στην Καστανιά Βεροίας.

Αυτά τα αντίγραφα χρησιμοποίησε η ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΠΑΡΑΚΛΗΤΟΥ (Ωροπό Αττικής) ως πηγή της και εξέδωσε βιβλίο σε ελεύθερη νεοελληνική απόδοση και με κάποιες διορθώσεις το μαρτύριο και τα θαύματα του Αγίου Ευγενίου.

Αυτή η πρωτοβουλία οφείλεται στον ακούραστο και δραστήριο ηγούμενο της Ι. Μονής Παναγίας Σουμελά Βεροίας αρχιμανδρίτη π. Παύλο Αποστολίδη.

Η προσήλωση και η πίστη του στην παράδοση της Εκκλησίας και η αγάπη του στον Άγιο Ευγένιο τον οποίο γιορτάζουμε στις 21 Ιανουαρίου ήταν να φέρει στο φως το μαρτύριο και τα θαύματά του.

ζούντος.

Στην αρχή κατασκευάστηκε ένας μικρός ναός κοντά στο σπήλαιο από τους συγγενείς του Αγίου, αργότερα, όμως, ανοικοδομήθηκε ευρύχωρος και μεγαλοπρεπής ναός γύρω από τον οποίο ιδρύθηκε ανδρικό μοναστήρι.

Μαζί με τα άλλα τρία μεγάλα μοναστήρια της περιοχής: της Παναγίας Σουμελά, του Αγίου Γεωργίου του Περιστερεώτα και του Αγίου Ιωάννου του Βαζελώνος, έπαιξε σπουδαίο εθνικοθρησκευτικό ρόλο στον Ελληνισμό του Πόντου και της Μ.Α.

Στα χρόνια των μεγάλων Κομνηνών ο ναός του Αγίου Ευγενίου ήταν ο δεύτερος σε ωραιότητα και μεγαλοπρέπεια μετά τον μητροπολιτικό της Παναγίας Χρυσοκεφάλου. Και στους δύο ναούς γίνονταν επίσημες τελετές της αυτοκρατορικής αυλής των Κομνηνών. Στο ναό του αγίου Ευγενίου στέφθηκε αυτοκράτορας ο Αλέξιος Γ στις 21 Ιανουαρίου 1349.

Στο άγιον όρος φυλάσσονται δύο χειρόγραφα: ο υπ' αριθμό 154 χαρτώος κώδικας (15ος αι.) της Ι. Μονής του Αγίου Διονυσίου. Περιέχει ονόματα του αγίου Ευγενίου και των συναθλιπτων του. Ακόμη ένας χαρτώος κώδικας "εκ του τυπικαρίου" της ίδιας Μονής, περιέχει το μαρτύριό τους.

Και τα δύο αυτά χειρόγραφα σημεία έχουν μεγάλη αξία γιατί γράφτηκαν από σπουδαίους συγγραφείς. Από τον Πατριάρχη Κων/λεως Ιωάννη Ξιφίλινο (11ος αι.) από τον Μητροπολίτη Τραπεζούντας Ιωσήφ Λαζαρόπουλο (14ος αι.) και τον Κων/νο Λουκίτη αξιωματούχο των Ν. Κο-

μάς φέρνουν στο νου την εποχή των διωγμών όταν ο ανθύπατος Λυσίας και οι συνεργάτες του δεν κατόρθωσαν να μεταπείσουν τον Ευγένιο και τους τρεις συναθλιπτες του να αλλάξουν γνώση, διέταξε να τους ρίξουν σε ένα καυτό καμίνι.

Η διαταγή του εκτελέστηκε αμέσως. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα οι στρατιώτες του ανθύπατου να γίνουν χριστιανοί γιατί είδαν το μεγάλο θαύμα. Κάποιοι περαστικοί πήγαν στον αυτοκράτορα και του είπαν: "Οι μάρτυρες, άρχοντα, βρέθηκαν ζωντανοί και απείραχτοι από τη φωτιά".

Ένα από τα πολλά θαύματά του ενοφείρεται στα προβλήματα της θεομηνίας που έπληξε κάποτε την Τραπεζούντα. Τα χιόνια σκέπασαν την περιοχή και η καταστροφή στους κτηνοτρόφους ήταν μεγάλη. Μεγάλη ήταν και η προσευχή των κατοίκων. Η παρουσία του Αγίου έγινε αισθητή. Μέσα σε λίγες μέρες τα χιόνια έλιωσαν και η κακοκαιρία υποχώρησε.

Ας ακούσει και σήμερα τις προσευχές και τα δάκρυα των χριστιανών της εποχής μας και ας σταθεί βοηθός στους αρρώστους, στους αστέγους, τους πλημμεροπαθείς, τους φτωχούς και τους πρόσφυγες όλων των εποχών. Ας μπει στην καρδιά μας και να φωτίζει το νου και τη σκέψη προς "παν έργον αγαθόν".

Βιβλιογραφία

-Άγιος Ευγένιος, ο Τραπεζούντας Ι. Μονή Παρακλήτου

Τα καπνά και τα τσιγάρα

Της Ελσας Γαλανίδου - Μπαλφούσια
Φιλολόγου - Λαογράφου

ΣΤΟΝ ΠΟΝΤΟ ΗΤΑΝ πολύ γνωστά τα καπνά της περιοχής Αμισού (Σαμψούντας) και της Πάφρας (Μπάφρας).

Κατά πληροφορία του αείμνηστου Χρίστου Ιω. Αντωνιάδη, δάσκαλου (1910 Σαμψούντα - 1996 Αθήνα) την εκμετάλλευση των καπνών της Πάφρας είχε το γαλλικό μονοπώλιο Regin. Αυτά ήταν αρίστης ποιότητας, περιζήτητα στις αγορές του Λονδίνου, της Μασσαλίας, του Αμβούργου, της Αλεξάνδρειας και του Άδεν.

Το 1903 ο Κ. Παπαμιχαλόπουλος στο έργο του "Περιήγησις εις τον Πόντον" (σελ. 340) αναφέρει ότι η επίσημη παραγωγή καπνού της Πάφρας ήταν 3.000.000 κιλά.

Και σήμερα ακόμη οι Τούρκοι προβάλλουν τα καπνά αυτά και είναι πασίγνωστη η ποικιλία καπνών "Σαμψών".

Από το όνομα του φυτού ο καπνός, έχομε το ουσιαστικό στη Χαλδία ο χαπνάς και πληθυντικός οι καπνάντ'(οι). Και σημαίνει 1. τον έμπορο του καπνού και συνήθως το λαθρέμπορο, 2. στην Τραπεζούντα είχε γίνει επώνυμο δ Κιχπνάς.

Στην Ελλάδα πολύ γνωστός μας με αυτό το όνομα είναι ο Νικόλαος Ι. Κάπνας, που υπήρξε διευθυντής του περιοδικού "ΠΟΝΤΙΑΚΑ ΦΥΛΛΑ" από το 1936 ως το 1940.

Τα καπνά τα γνώρισα στην Άρδασσα Πτολεμαΐδας στη γερμανική κατοχή.

Μικρό κοριτσάκι (φαίνεται κáναν χάζι που ήμουν απ' την πόλη και δεν ήξερα από αγροτικές δουλειές, αλλά ήμουν πρόθυμη να μάθω) με παίρνανε μαζί τους οι μεγάλες κοπέλλες, όταν βαθιά χαράματα ξεκίναγαν να μαζέψουν τα φύλλα από τα φυτά.

Μετά έζησα την εμπειρία του αρμαθιάσματος. Εκεί το έλεγαν το τί ζεμαν και το ρήμα τιζεύω. (Ο Άνθ. Παπαδόπουλος μας πληροφορεί ότι έτσι απαντάται στη Σάντα, Σούρμενα, Τραπεζούντα, Χαλδία και παράγεται από το τούρκικο dizmek = ταξιθετώ).

Το τιζεμαν γινότανε κάτω από υπόστεγα που είχαν κατασκευάσει στις αυλές των σπιτιών. Εκεί τα αράδιαζαν σε ειδικές βελόνες και μετά τα περνούσαν σε μεγάλους σπάγγους και τα κρεμούσαν για να στεγνώσουν.

Δύσκολη δουλειά! Μέχρι τώρα νομίζω ότι τα δάχτυλα μου έχουν φαγούρα, από την κολλώδη ουσία που άφηναν τα φύλλα του καπνού.

Μου έκανε τότε εντύπωση και το εξής: Οι άντρες, κυρίως οι ηλικιωμένοι, ξεχώριζαν κάποια φύλλα καπνού, αφού τα μύριζαν, τα ξεδιάλεγαν, τα ψιλόκοβαν προσεκτικά και κάνανε τον καπνό για δική τους χρήση. Αυτόν τον ψιλοκομμένο καπνό τον βάζανε σε ειδική σακκούλα, που τη λέγα-

νε ή χαπνοσαχούλα (έτσι τη λέγανε και στην Ινέπολη και Χαλδία) και το χαπνοσάχουλον (έτσι τη λέγανε στην Οινόη-Ούνγια).

Μετά είχανε χαρτί ειδικό για το τύλιγμα του τσιγάρου, που το λέγανε τζιγαροχάρτ'(ον), αφού έβαζαν μέσα λίγο καπνό, το έστριβαν, το σάλιωναν λίγο και το άναβαν. Και άκουγα το θείο Μιχάλη, που καθότανε αναπαυτικά σε ένα μιντέρι, να λέει στη μικρή του κόρη: "Νέ το πουλί μ', για φέρον με το χαπνοσάχουλον να 'φτάω έναν τζιγάρον".

Και ο παππούς μου ο Στέφανος Ι. Γαλανίδης από χ. Χόψα, του έλεγε πολλές φορές: "Νέ Μουχαήλ, ανάθεμα χ' έσεν χαι το τζιγάρο σ', τα τζιχάρια σ' θα καίει." (= Ναι Μιχάλη, ανάθεμα και σένα και το τσιγάρο σου, αυτό θα κάψει τα πνευμόνια σου.)

Αλλά όταν κανείς είχε πολλά μεράκια, κυρίως από έρωτα, τότε τραγουδάγε:

Άσ' σο μεράκ μ' το πολλά
χρασιν χαι ραχιν πίνω,
χι άσ' σο στόμαν τον τζιγαρον
χαμμίαν 'χι νεβζήνω (= δεν σβήνω ποτέ).

Τώρα τι μου ήρθε και τα θυμήθηκα όλα αυτά;

Μα, στο δρόμο, δίπλα μου πέρασε ένα λουξ αυτοκίνητο, μέσα μια πανέμορφη και ωραία ντυμένη κοπέλλα με το τσιγάρο στο χέρι. Άναψε το φανάρι. Ξεκίνησε, και τσουπ! Πέταξε έξω από το παράθυρο στη μέση του δρόμου το άδειο πακέτο των τσιγάρων της.

Τι κρίμα! Ποιος να το περίμενε από μια τέτοια κοπέλλα.

Τι κρίμα! Ποιος θα μπορεί να μεζέψει από τον κεντρικό δρόμο αυτό και άλλα πακέτα που πετούν οι άλλοι, αφού δεν σταματούν ποτέ να περνούν τα αυτοκίνητα;

Και τι χρωστάω εγώ να ζω μέσα στα σκουπίδια αυτών που δεν σέβονται ούτε τον εαυτό τους;

Και ενώ σκεπτόμουν αυτά, νάσου και το ποντιακό μου που τρύπωσε στο μυαλό μου.

Ένα αίνιγμα της Σάντας από τον Ευστ. Αθανασιάδη (Α.Π. 1, 1928, 212):

Τι είναι αυτό που: Τρώει χορτάρια, χαι χέζ' σαχτάρια;

(= Τι είναι αυτό που τρώει χόρτα και χέζει (με το συμπάθεια) στάχτες;)

Πόσο παραστατικά οι παππούδες μας είδαν το ανώφελο του τσιγάρου!

Το φτιάχνεις από χόρτα και αυτό σου ανταποδίδει στάχτες.

Όσους τους ευχαριστεί αυτό, ας το συνεχίσουν, τουλάχιστον όμως ας προτιμήσουν να είναι ελληνικά τα τσιγάρα.

Αναδημοσίευση: "Ποντιακό Βήμα, χρόνος 14ος, τεύχος 55ο, 1998, Τριμηνιαίο Λαογραφικό Περιοδικό Ευξείνου Λέσχης Κοζάνης"

ΠΟΝΤΙΑΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΡΑΜΜΕΝΑ ΑΠΟ ΦΙΛΟ - ΠΟΝΤΙΟΥΣ ΣΥΝΕΛΛΗΝΕΣ ΜΑΣ

Του κ. Ανδρέα Ελ. Ταταρίδη

Είναι αυτονόητο ότι, ως ποντιακής καταγωγής που είμαι, αγαπώ - συν τοις άλλοις - και το Ποντιακού περιεχομένου βιβλίο, αδιάφορο αν ο συγγραφέας του είναι πόντιος ή μη.

Μάλιστα δε τα αισθήματά μου αυτά είναι πιο ενθουσιαστικά όταν οι συγγραφείς τέτοιων βιβλίων ΔΕΝ είναι Πόντιοι!

Και πρέπει να πω ότι η βιβλιοθήκη μου είναι υπερπλήρης βιβλίων Ποντιακού περιεχομένου! Κι ακόμη πρέπει να πω ότι τα βιβλία ποντιακού περιεχομένου, των οποίων οι συγγραφείς είναι ΜΗ Πόντιοι, κατέχουν περίοπτη θέση στην βιβλιοθήκη μου.

Τέτοια δε βιβλία είναι τα εξής:

1) "ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΟΝΤΟΝ" του Κωνστ. Παπαμιχαλόπουλου, Αθήνα 1975.

2) "Η ΤΡΙΠΟΛΗ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ" της Τατιάνας Γηρίση - Μιλλιέξ, Αθήνα 1976 (Σημ. το βιβλίο αυτό το 1978 βραβεύθηκε από την Ακαδημία Αθηνών).

3) "Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ" του Στυλιανού Ζούζουλα, Αθήνα 1982.

4) "Η ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ ΔΩΡΩΝ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ" του Κώστα Κονταξή, Ιωάννινα 1986 (Σημ. Υπεβλήθη και ενεκρίθη από την Φιλοσοφική Σχολή Πανεπ. Ιωαννίνων ως Διδακτορική Διατριβή).

5) "Ο ΠΟΝΤΟΣ - ΔΟΞΑ ΚΑΙ ΠΟΝΟΣ" του πρωτοπρ. Εμμανουήλ Σχοινιωτάκη, Αθήνα 1987.

6) "ΤΑΞΙΔΙΑ ΣΤΟΝ ΠΟΝΤΟ, ΤΗΝ ΠΟΛΗ, ΤΗΝ ΣΜΥΡΝΗ" του Ανδρέα Καρκαβίτσα, Θεσ/νίκη 1991.

7) "ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΟΝΤΟΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ" της Μαρίας Βεργέτη, Θεσ/νίκη 1994.

8) "ΠΟΝΤΟΣ - Ιστορική και Φωτογραφική Περιήγηση" της Λίζας Ε-βερετ, Αθήνα 1994...

Τώρα, σ' αυτά, προστίθεται και το βιβλίο του ΜΗ ποντίου Βεροιέως, Εκπαιδευτικού κ. Φώτη Κουτσουπιά "Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΠΟΝΤΙΑΚΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ" (Εκκλησία, Εκπαίδευση, Ανθρωποι και Πνευματική Δράση στην Επαρχία Χαλδίας κατά τον 19ο και 20ο αιώνα), Αθήνα 2002.

Αλλ' εδώ βρισκόμαστε όχι προ ενός κοινότυπου βιβλίου, παρά προ μιας πραγματείας ιστοριοδικής μορφής. Σε 488 σελίδες ενός βιβλίου μεγάλου σχήματος ο συγγραφέας μας εισάγει σε τόπους και καταστάσεις και γνωστούς και άγνωστος, η ανάλυση, ο υπομνηματισμός, η σωρεία στοιχείων και φωτοτυπικών ντοκουμέντων και φωτογραφιών είναι το κυρίαρχο στοιχείο αυτής της (αυτό πια είναι ολοφάνερο στον αναγνώστη!) τόσο κοπιαστικής εργασίας του κ. Φ. Κουτσουπιά.

Να πω ότι έμεινα έκθαμβος απ' ό,τι διάβασα στο εν λόγω ογκώδες πόνημα του φιλοποντίου κ. Φ. Κουτσουπιά, ας μη θεωρηθεί ως υπερβολή, την αλήθεια λέω.

Η Εύξεινος Λέσχη Βέροιας απευθυνόμενη στον συντοπίτη της συγγραφέα του ως άνω τόσο σημαντικού έργου, μεταξύ άλλων επισημαίνει: "... Φωτογραφίζει αριστοτεχνικά, προς μίμηση, το θρυλικό παρελθόν των Ποντίων... Θερμά συγχαρητήρια. Εκανε κάτι που έπρεπε να γίνει! Είναι ηρωισμός, σε μια εποχή, σαν την δική μας, να θυσιάζει κανείς πολύτιμο χρόνο και χρήμα προβάλλοντας τη λάμπη μιας κοινωνίας ανθρώπων δομημένων άνω σε αιώνιες ηθικές αξίες..."

Αλλ' εγώ προχωρώ κάπως περισσότερο από τις επισημάνσεις και αξιολογώ της Ε.Λ.Β., και λέω τούτο: Βεβαίως ο κ. Κουτσουπιάς, μη Πόντιος ων επεξεργάσθη ένα σπουδαίο ποντιακό θέμα, οπωσδήποτε μη προσεγγίσιμο σε οιονδήποτε και έφερε σε αίσιο πέρας την ιστοριοδική του αυτή εργασία.

Μαζί με τα συγχαρητήρια που έτσι κι αλλιώς τα δικαιούται, μήπως θα ήταν καλό να τύχει και κάποια ηθικής αμοιβής από κάποιο φορέα (κρατικό ή ιδιωτικό) ο ένθερμος αυτός φιλο-Πόντιος, συνέλληνας μας, ο κ. Φώτης Κουτσουπιάς;

Τι λέτε;

ΑΝΔΡΕΑΣ ΕΛ. ΤΑΤΑΡΙΔΗΣ

Ζάκυνθος

Υ.Γ. Μαζί με το παραπάνω βιβλίο, έλαβα κι άλλο ένα του κ. Φ. Κουτσουπιά, κι αυτό Ποντιακού Περιεχομένου, Τίτλος του: "ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΧΑΛΔΙΑΣ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ Γερβάσιος Σουμελίδης. Ο Άγιος της Παιδείας". Αρα, η φιλο - ποντιακή διάθεση, συγγραφικώς, είναι συνεχής και κατά πάντα αξιόπαινη!

Άλλο ένα ΕΥΓΕ για τον αφανή αυτόν φίλο μας, τον κ. Φώτη Κουτσουπιά!

Ο ίδιος

ΝΕΟ Δ.Σ. ΣΤΗΝ ΕΝΩΣΗ

ΠΟΝΤΙΩΝ ΝΙΚΑΙΑΣ - ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ Ευφραιμίδης Χαράλαμπος
Α' ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ Παπαγιαννίδης Λαμπριανός
Β' ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ Κοντοπούλου Αγγελική
ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ Γρηγοριάδης Σωτήριος
ΤΑΜΙΑΣ Μαραντιδής Δημήτριος
ΚΟΣΜΗΤΩΡ & ΕΙΔ.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ Τριανταφυλλίδης Γρηγόριος
ΕΦΟΡΟΣ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ Ανδρονικίδου Παρασκευή
ΕΦΟΡΟΣ ΞΕΝΩΝΑ Κοντοπούλου Αγγελική

ΜΕΛΗ Ανθρακόπουλος Παναγιώτης Θεοφύλακτος Χρήστος Κρομλίδης Θεόδωρος Μωισίδης Κωνσταντίνος Νικολαΐδου Σουμέλα Πολυχρονιάδου Όλγα Τοπαλίδης Ιωάννης Χαλκίδου Σόνια

Σημ. "Αργοναύτη": Το Δ.Σ. της Ε.Λ.Β. και ο "Αργοναύτης" εύχεται κάθε επιτυχία στο ωραίο έργο που ανέλαβε η νέα Διοίκηση.

Φιλοποντιακές δημοσιεύσεις

ΠΟΝΤΙΟΙ

Λελέβω την ποίν ατούν
(Να χαρώ την ψυχή τους)

Σάρκα από την σάρκα του Ελληνικού λαού και ψυχή από την ψυχή του, οι Πόντιοι βρέθηκαν στα κατάφυτα και ειδυλλιακά παράλια του Ευξείνου Πόντου από τον 7ο π.Χ. αιώνα άποικοι των Ελλήνων της Αρχαίας Ελλάδος.

Καλλιεργώντας τα εύφορα εκείνα μέρη με σιτηρά και άλλα αγροτικά προϊόντα κατέστησαν τη νέα χώρα τους οπιοβολών της Ελλάδος.

Στην περίοδο της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας μετά την κατάληψη της Κωνσταντινουπόλεως από τους Σταυροφόρους το 1204 μ.Χ. ιδρύουν την Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας με αρχηγό τον Άλέξιο Κομνηνό. Η Αυτοκρατορία που περιελάμβανε την Σινώπη, Τρίπολη, Κοτύωρα, Κερασούντα (όλες παραλιακές πόλεις του Πόντου) και έφτανε μέχρι την Κοχλίδα προς Ανατολάς, κράτησε μέχρι το 1461 οπότε υποδουλώθηκε από τους Τούρκους επί Μωάμεθ του Β'.

Παρά τους διωγμούς, τις πιέσεις και τον κατατρεγμό κάτω από τον Τουρκικό ζυγό διετήρησε στο ακέραιο τον Εθνισμό του, την θρησκεία του, τα ήθη και έθιμα του και την γλώσσα του, κληρονομά της Όμηρικής διαλέκτου.

Με την ανταλλαγή των πληθυσμών (Συνθήκη της Λωζάνης) το 1922 το μεγαλύτερο μέρος ήρθε στην Ελλάδα και εγκαταστάθηκε στην πλειοψηφία του στην Μακεδονία. Λαός εργατικός και ζωηρός με όλα τα χαρίσματα αλλά και τα ελλείμματα του Έλληνα, φτάνοντας από τα βάθη της Ανατολής εδώ, έφεραν μαζί τους τη γλώσσα τους, τις συνήθειες τους τα ήθη και έθιμα τους, τους χορούς τους και τα τραγούδια τους, και τα διατήρησαν με φανατισμό και συνέπεια. Σήμερα οι Πόντιοι βρίσκονται, μελάνε

τη γλώσσα τους παραλλαγή της γλώσσας του Ομήρου, χορεύουν τους χορούς των πού είναι οι ίδιοι οι πανάρχαιοι χοροί του πυρρίχου με τις παραλλαγές του και τραγουδάνε με το ίδιο πάθος των παλιών μας προγόνων. Κατά θεία δε συγκυρία, όπως στους Βυζαντινούς χρόνους ήταν οι Ακρίτες της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας στην Ανατολή, έτσι και σήμερα είναι οι Ακρίτες της Μεγάλης μας Ελλάδος.

Εκατοντάδες χιλιάδες Πόντιοι εξακολουθούν να σήμερα και στην πρώην Σοβιετική Ένωση. Είχαν περάσει εκεί, μη μπορώντας να ρθούν στην Ελλάδα, από τη διάρκεια της περιόδου από το 1909 μέχρι το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, εξαναγκασμένοι από τις διώξεις των Τούρκων. Κι εκεί διατηρούν στο απόλυτο τον Ελληνισμό τους, τη γλώσσα και τα έθιμα τους.

Σ' αυτή τη σελίδα που θα είναι αφιερωμένη στους Πόντιους πολύ συχνά θα λέμε και κάτι παρμένο από τη ζωή τους τα ήθη και έθιμα τις συνήθειες και τις δραστηριότητες.

Ένα περιστατικό, σαν ανέκδοτο, που δείχνει την ανεκτικότητα και την υπομονή των Ποντίων απέναντι των γυναικών...

Νέπε Πόντα, ντέ φτάς; (Φίλε Παναγιώτη τι κάνεις?)

Τσιπ καλά είμαι. Έσύ Φώτη πώς είσαι; (Είμαι πολύ καλά. Έσύ Φώτη πώς είσαι).

Άστα έχω το χάλι. Ή γαρύ, ή Παναίλα, τσιπ έπαλαθέθεν. (Άστα έχω το χάλι μου. Ή γυναίκα μου ή Παναγιώτα έχω χάσει τελείως το μυαλό

της).

- Γιατί, ντ' έπικέσε; (Γιατί τί σουκανε;).

- Νέπε γυρίζω ά σήν δουλειάν κι' αν αργώ ολίγον άρχίζ' τον εξάψαλμον και χέτο κ' στέκ' λέει, λέει ασταμάτητα. (Φίλε μου γυρίζω από τη δουλειά μου κι' αν αργήσω λίγο αρχίζει τον εξάψαλμο και δεν σταματάει καθόλου, λέει, λέει συνέχρια). Χέτο, κ' έντρεπσοι λέει με;.

Νέπε, μ' έρεσε, κι' εγώ κι' εγώ κι' άβούτα τα μωρά αναμέναμε σε να κάθο μεσ' κά ά μόν άνθρωπ' να τρώμε; Μ' έρκιαν έγυρίζες; (Καθόλου δεν

ντρέπσοι μου λέει. Πού ήσωνα ενώ κ' εγώ και τα παιδιά σε περιμένουμε να καθήσουμε κάτω σαν άνθρωποι να φάμε... Πού γυρίζες;). Και ξερε' μωρέ Πανάτα πόσον αργώ; πέντε δέκα

λεπτά, λεωφορεία τράμε ως να πέρτσαστα ή ψυχής, έβγέν. Κουντάς απ' άδα, κουντάς απ' ακεί ως να

μπέντο άπέσ... εσύ έγκρικάς... αργείς... (Και έρεις βρε Παναγιώτη πόσο αργώ; πέντε δέκα λεπτά. Λεωφορεία τραμ, ωστόσο να τα πάρεις σου βγαίνει ή ψυχή. Σπρώχνεις από δω σπρώχνεις από κει ωστόσο να μπής... καταλαβαίνεις εσύ... έτσι αργώ...).

Άμ έμέν κ' ερωτάς ντο σύρω και δεβάζω ά σ' έμόν την γαρύ. Έμέν ταζουλάβμε γιατί πάω νωρίς σο σπιτ... 'Ολίγον π' άργηζον, λέει με. Άκόμαν το φαίν άπαν κι' έβαλατό κι' έρθες και σασουρέβσεμε. (Άμ' έμένα δεν με ρωτάς τί τραβώ από τη δική μου γυναίκα. Έμένα με μαλώνει γιατί πάω νωρίς στο σπιτ. Λίγο άργησε μου λέει χριστιανέ μου. Άκόμη το φαγητό δεν τόβαλα πάνω και με κάνει και τα χάνω).

ΓΝΩΜΙΚΑ ΚΑΙ ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ

Ο Ποντιακός ελληνισμός παρουσιάζει ένα μεγάλο πλήθος από γνωμικά και παροιμίες, που αποτελούν τη συμπυκνωμένη σοφία του λαού του. Εκφράζουν απειράριθμες αλήθειες, που είναι παραγγέλματα της ίδιας της ζωής σ' όλες τις εκδηλώσεις της.

Τα ποντιακά γνωμικά και παροιμίες βγήκαν μέσα από την πολυκύματη πορεία του Ποντιακού λαού και μπορούν να χρησιμεύσουν σαν πιεζίδα στην πνευματική και πρακτική ζωή του ανθρώπου.

Ένα μικρό δείγμα της ποντιακής λαϊκής φιλοσοφίας

1. Εγώ πουλώ σε κόρη μου ας κλαίει που θ' αγοράσει. Εγώ σε πουλάω κόρη μου ας κλαίει αυτός που θα σε αγοράσει.
2. Παλαλού ψωμίν 'η γνωστικού την κοιλίαν Κουτού ψωμί στου γνωστικού την κοιλιά.
3. ς σ' αλόγου τον τόπον σόγουντα γάιδιaron θα δέντς. Στου αλόγου τη θέση τουλάχιστο γάιδαρο να δέσεις.
4. Ο σκύλον όπου τρώει εκεί υλάζ. Ο σκύλος όπου τρώει εκεί γαβγίζει.
5. Ίντισαν θέλ' το καλό σ' εφτάει σε και κλαις. Εκείνος που θέλει το καλό σου σε κάνει και κλαις.
6. Η τέχνη χρυσόν δακτυλιδ' εν. Η τέχνη είναι χρυσό δακτυλίδι.
7. Ο Θεός δει το τέρτ' δει και το τερμάν. Ο Θεός δίνει το βάσανο δίνει και τη λύτρωση.
8. Εκυλιεν ο γάιδιaron κι εκχύαν τα κοκκία, ο γέρον κλαίει τον γάιδιaron κι η γριά τα κοκκία. Κατρακύλισε το γαϊδούρι και χύθηκε το σπάρη, ο γέρον κλαίει το γαϊδούρι και η γριά το σπάρη.
9. Η γριά ας τ' έπαθεν το κακόν κ' μστερνά εσπάλτσεν την πόρταν. Η γριά αφού έπαθε το κακό ύστερα έκλεισε την πόρτα.
10. Η Εκκλησία όσον θελτς τρανόν ας εν, ο ποπάς ντ' εζέρ δαβάζ. Η εκκλησία όσα θέλεις να είναι μεγάλη, ο παπάς όπi έξέρει διαβάζει.
11. Σα πόνια η μαμή, σο φούστρον ο ποπάς. Στους πόντους η μαμή, στην ομελέτα ο παπάς.
12. Υλάζ' το φέγγον. Γαβγίζει το φεγγάρι.
13. Ο σκύλον έλειξεν το κασίν' στ'. Ο σκύλος έγλειψε το πρόσωπό του.
14. Ο γάιδιaron 'ς σ' ομάλ' ερούξεν κι εσκοτώθεν. Ο γάιδαρος στο ίσωμα έπεσε και σκοτώθηκε.
15. Ο γάιδιaron δουλεύ' για τ' άλογον και ο κατερόν για τον σκνέαν. Το γαϊδούρι δουλεύει για το άλογο κι ο εργατικός για τον τεμπέλη.
16. Ο μικρόν ο άγιον δοξολογίαν κ' έχ'. Ο μικρός ο άγιος δεν έχει δοξολογία.
17. Το καλόν τ' άλογον την ταήν εθε αρτουρεύ. Το καλό τ' άλογο τη μερίδα της τροφής του μεγαλώνει.
18. Αγούτα το στενέματα θα έχνε και τα πλατέματα. Αυτά τα στενέματα θα έχουν και τα πλατέματα.
19. Το χαμελόν τ' άλογον όλ' καβαλκεύ ν από. Το χαμηλό το άλογο όλοι το καβαλικεύουν.
20. Οι δυ' κοντά κι ο Θόδωρος. Οι δυό κοντά κι ο Θόδωρος.
21. Το σημερινόν το έξοδο σ' αύριον και τ' αυριανόν τη δουλειάν ασήμερον. Το σημερινό το έξοδο αύριο και η αυριανή δουλειά σήμερα.

Γιάννης Μελετιδής

Ο ΚΥΡΗ Μ' ΕΝΤΩΚΕ ΜΕ

Επιμέλεια: Γιώργου Α. Μουρατίδη

Έναν ημέραν εσχωρεμένον ο κύρη μ' εσκώθεν με την μάνα μ' να πάει στον Κατέφορον ση Σουμελά την Παναίαν, τρανόν η χάρη σης. Σίπα εδιαβήναν ασό Γουζούλ κιοην, είδαν άπαν' στην πόρταν έναν γέρον Τούρκον εκάν εξήντα χρονών, να κάθηται και να ανασύρ' και να κλαίει. Ο κύρη μ' επόνεσεν ατον, εσούμωσεν κ' ερώτεσεν ατον:

- Κίρβα, χαιρ' ολά, ντο κλαις;
- Ο κύρη μ' εντώκε με, είπεν ο γέρον.
- Και που εν' ο κύρη σ', ερώτεσεν ατον.
- Σ' ορμάν απές κόφτ' Ξύλα είπεν.

Ο κύρη μ' εσάσεψεν, άτσαπα πόσα χρονών θα εν' ο κύρτσ' απ' ενούντσεν. Η στράτα τουν ασ' ορμάν' απές έτον, πολλά κ' επήγαν έκσαν αξιναρί λαλιάς. Εσούμωσαν, ετέρεσαν ένας γέρον, εκάν ογδόντα-ογδόντα πέντε χρονών, άμον τέλη κανλής σκίζ' γιαρμασοάδας καιτσιβάζ. Έκαλημέρτσεν ατον ο κύρη μ' κ' ερώτεσεν ατον, ντ' εποίκεν ο γυιός απ' και εντώκεν ατον.

Ντο να λέω σε, κίρβα, εγέραςεν κι αχούλ κ' έγκεν. Εγέντον τρία τέσσερα ημέρας, εγώ σκίζω Ξύλα κι ο πάππος απ' με τ' άλογα, κι απός ο πουταλάς κι θέλ' ν' εφτάει ατον γιαρτίμ. Γέρον άνθρωπος, μοναχός κ' επορεί να ζαπλαέβ πέντε άλογα.

-Και που κοβαλεί τα Ξύλα; ερώτεσεν ο κύρη μ'.

-Ατύρα που θα κατβαίνετєν στην τσισάν, σούμα σο γεφύρ θα ελέπετεν έναν κιρτσιχανόν, εκεί κοβαλεί τα Ξύλα ο κύρη μ' και ο πάπο μ' καιίε την κιρτσιχανόν.

Πολλά κι εσούρεψεν, έρθανε σο γεφύρ και κα και ντο τερούν. Οι δυ γέρ' ένας εκεί εκάτον είκοσι χρονών κι άλλος εκάν εκάτον σεράντα, χαλόνε τ' αλογίον τα γομάρια, κ' η κιρτσιχανά τσαήρ τσαήρ πιάν'. Ο κύρη μ' κ' η μάνα μ', αρτούκ παστάν έχοσαν τον νουν ατον, εποίκαν το σταυρόν ατον κ' επέραν την στράταν σο χερ'.

Λεξιλόγιο: σίπα-ενώ, ανασύρ και κλαίει-κλαίει με λυγμούς, επόνεσεν-λυπήθηκε, κίρβα -χαίρετισμός χριστιανού προς τούρκον και τ' ανάπαλιν γάιτονα, φιλε, χαιρ' ολά-καλό να σου γίνει, εντώκε με-με κτύπησε, ορμάν' δάσος, εσάσεψεν-το έχασε, ο-τσάπα-άραγε, ενούντσεν-σκέφτηκε, εκσαν-άκουσαν, αξιναρί-τσεκουριού, λαλιάς-φανές, κρότους, εκάν-περίπου, άμον-σαν, τέλη κανλής-έφηβος, γιαρμασοάδας-Ξύλα στρογγυλά, σούλ-νουν, έγκεν-έφερε, πουταλάς-ανόητος, γιαρτίμ-βοήθεια, ζαπλαέβ-καταφέρει, τσισάν-δημόσιος δρόμος, κιρτσιχανόν-ασβεστοκάμινο, γομάρια-φορτία, παστάν-όλιος διάλου.

Μοναστικές Πολιτείες

ΤΟ ΙΕΡΟ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ

ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΣΟΥΜΕΛΑ

ΕΥΑΓ. Π. ΛΕΚΚΟΥ

Το σύμβολο του Πόντου, η Παναγία Σουμελά, περιβάλλεται από ιστορία, θρύλους και παραδόσεις, που έχουν σχέση με την εικόνα της, τη μετοίκηση της στον Πόντο, τη μακρά παραμονή της στο ιστορικό μοναστήρι, τη μεταφορά στην Ελλάδα και την ανίδρυση του ιερού προσκυνήματος της στο Βέρμιο, απ' όπου ακτινοβολεί τη χάρη και την ευλογία της στα πέριξ του όπου γης ποντιακού Ελληνισμού.

Συνοπτικά η ιστορία της έχει ως εξής: η εικόνα με χαραγμένη τη μορφή της Παναγίας σε ξύλο, κατά το Νεόφυτο Κουσοκαλυβίτη, είναι έργο του Ευαγγελιστή Λουκά. Ο μαθητής του Ανανίας την έφερε στην Αθήνα. Στο τέλος του 4ου αιώνα, η εικόνα "μετοίκησε" στον Πόντο, στο όρος Μελά, οπότε άρχισε η ανέγερση της Μονής ή -κατά τον Ακ. Σαββαΐτη- ησυχαστηρίου, από τους αθηναίους μοναχούς Βαρνάβα και Σωφρόνιο (θείο και ανεψιό). Η εκκλησία της Σουμελιώτισσας ήταν σκαλιστή μέσα στο βουνό". Κι έγινε σύντομα γνωστή ως Παναγία Σουμελά (=εις του μελά, στου Μελά, Σουμελά).

Επί αιώνες το Μοναστήρι αυτό υπήρξε το προσκύνημα της Ανατολής, "ο Οδηγός, ο παρηγορητής, ο συμπαραστάτης, το καταφύγιο και ο εμψυχωτής των Ελληνοποντίων, ελληνικής γλώσσας και ταυτότητας, καθώς και της αναζωπύρωσης της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης των πιστών". Λίγα μοναστήρια είχαν αποκτήσει τη φήμη, τη δόξα, τον πλούτο, τη δράση και την προσφορά της Παναγίας Σουμελά. Και λίγα γνώρισαν τις περιπέτειες, τις πυρκαγιές, τις ληστείες και δηλώσεις, τις διώξεις, το βίαιο εξιλαμισμό και την εξόντωση, όσο εκείνο, με αποκορύφωμα τον ξεριζωμό του ποντιακού Ελληνισμού από τις πατρογονικές εστίες του (1922 - 24) και την εγκατάλειψη της Μονής, με όλες τις ολέθριες γι' αυτήν συνέπειες.

Όταν συνέβη το τραγικό γεγονός, οι μοναχοί της "έθαψαν την εικόνα, μαζί με ένα χειρόγραφο ευαγγέλιο και ένα μεγάλο πολύτιμο σταυρό, κοντά στο παρεκκλήσι της Αγίας Βαρβάρας".

Το 1931, ο Αμβρόσιος Σουμελιώτης πήγε και έφερε τα τρία πολύτιμα κειμήλια, τα παρέδωσε στον Χρυσάνθο Φιλιππίδη, μετέπειτα αρχιεπίσκοπο, ο οποίος τα εμπιστεύθηκε στο Βυζαντινό Μουσείο Αθηνών.

Είκοσι χρόνια αργότερα (1951 - 52), μετά από πρόταση του προέδρου του Σωματείου "Παναγία Σουμελά" Θεσσαλονίκης, Φιλ. Κτενίδη, η εικόνα παραχωρήθηκε, το οποίο άρχισε την ανέγερση του Προσκυνήματος ο" > Βέρμιο, σε έκταση 500 στρεμμάτων που παρεχώρησε η κοινότητα Καστανιάς, όχι με σκοπό ιδρύσεως μιας ακόμα Μονής, αλλά "ενός συμβόλου και φάρου, ενός μνημείου και τόπου

συναντήσεως και προσευχής, ενός φορέα διαιώνισης και διάσωσης της Ορθόδοξης Παράδοσης και της πολιτιστικής κληρονομιάς των Ελληνοποντίων, ως εστίας αναθέρμανσης του εθνικού και θρησκευτικού φρονήματος, και αναστήλωσης σε μικρογραφία του αξέχαστου ελληνικού Πόντου".

Υπήρξε και είναι τόση η αγάπη, όχι μόνο των Ποντίων, προς το νέο προσκύνημα, ώστε σε λίγα μόλις χρόνια το όνειρο έγινε πραγματικότητα. Από πλευράς κτιριακής το Σωματείο ανήγειρε περικαλλή κεντρικό ναό, στον οποίο είναι τοποθετημένη η θαυματοργική εικόνα της Παναγίας και "μια μικρή εκκλησία, που έγινε σύμβολο της ανιστόρησής", ένδεκα ξενώνες με 650 κρεβάτια για τους προσκυνητές, ένα εστιατόριο, δύο τουριστικά περίπτερα με όλα τα χρειώδη (χώρους 700τ.μ.

για Πνευματικό Κέντρο, Μουσείο και Βιβλιοθήκη), ιδιόκτητα γραφεία και αίθουσα 285 τ.μ. στη Θεσσαλονίκη.

Από πλευράς άλλων δραστηριοτήτων σημειώνουμε ενδεικτικά ότι το προσκύνημα "Παναγία Σουμελά" έγινε πανελληνίας και πανορθόδοξης ακτινοβολίας. Εκδίδει το λαμπρό τριμηνιαίο Περιοδικό "Ποντιακή Εστία" (από το 1975), έθεσε σε κυκλοφορία περί τα 20 βιβλία και μελέτες, με τα οποία προβάλλεται η ιστορία, η λαογραφία και τα επιτεύγματα των Ποντίων. Χορηγεί δεκάδες υποτροφίες, ενισχύει σεισμοληκτους, πλημυροπαθείς, πολυτέκνους, ασθενείς, Ρωσοποντίους, παραμεθόρια χωριά, εργάτες της εξωτερικής ιεραποστολής, βραβεύει αριστούχους μαθητές και φοιτητές, πρωτοστατεί στη διάσωση της πολιτιστικής κληρονομιάς, εμπλουτίζει την ιστορική γνώση και μνήμη, διοργανώνει γιορτές, διαλέξεις, συμπόσια και εκθέσεις βιβλίου - φωτογραφίας - λαϊκής ζωγραφικής, επιβραβεύει αποδήμους, εισηγήθηκε και καθιέρωσε τον επίσημο εορτασμό της "ημέρας των ενόπλων δυνάμεων" στο Προσκύνημα, συνεργάζεται και ενισχύει τα πολιτιστικά ποντιακά Σωματεία.

Το Προσκύνημα οφείλει πολλά στους πρωτεργάτες της ιδρύσεως και θεμελιώσεώς του, αλλά σημαντική για την ανά-πτύξη του υπήρξε η προσφορά του επί τριαντακονταετία (1964 -1994) προέδρου του Σωματείου, άλλοτε αιρετού και άλλοτε εθελοντού, Παναγιώτη Τ. Τανιμανίδη, για την οποία βραβεύθηκε από την Ακαδημία Αθηνών, το Οικουμενικό Πατριαρχείο και άλλους φορείς.

Επί των ημερών του επεστράφησαν στην Παναγία Σουμελά, ο βαρύτιμος Σταυρός που περιέχει μεγάλο κομμάτι του Τιμίου Σταυρού (αφιέρωμα στη Σου-μελάτου Πόντου του αυτοκράτορα Μα-νουήλ Γ. Κομνηνού) και το Ιερό Ευαγγέλιο, του δεύτερου κτίτορος της παλαιάς Μονής Οσίου Χριστόφορου. Και τα δύο έφερε -όπως σημειώθηκε- το έτος 1931 ο Αμβρόσιος Σουμελιώτης.

Από προσφορές ανωνύμων ή επωνύμων Ποντίων στο Προσκύνημα είναι αποθησαυρισμένα και άλλα πολύτιμα κειμήλια, όπως: αρχιερατικά άμφια του Τραπεζούντας Χρυσάνθου και του Ζι-χνών Αγαθαγγέλου, η ποιμαντορική ράβδος του Κυζίκου Ιωακείμ, τα ιερατικά του ηγουμένου Πέτρου Θεοφύλακτου, του Αμβροσίου Σουμελιώτη κ.ά. Επίσης: Ξυλόγλυπτοι σταυροί αγιασμού, πόρπες ζωνών αμφίων, εικόνα του Αγίου Γεωργίου από την Κρώμη του Πόντου, εξαπτέρυγα, ευαγγέλια κ.λπ. από διάφορους ναούς χωριών και πόλεων της Ανατολής.

Μεταξύ των λειψάνων περιλαμβάνονται και των Αγίων: Ευγενίου Τραπεζούντας, Φωκά Επισκόπου Σινώπης, Γρηγορίου Νεοκαισαρείας, Αρσενίου Καππαδόκου, Κανδίδου Ιουναθλητού και Αγίου Ευγενίου. Φυλάσσονται επίσης τεμάχια οστών του αυτοκράτορα Τραπεζούντας Αλεξίου Δ' Κομνηνού.

ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΜΕΓΑΛΑ ΠΕΝΘΗ

Όσες φορές συναντούσαμε, έστω για λίγο, την Βέρα Αντωνιάδου Ξυπνούσε μέσα μας όλο το μεγαλείο του αλησμόνητου Πόντου. Ήταν το πρότυπο της πόντιας όπως την παριστάνει η παράδοση. Ήταν ένα σύμβολο. Λες και ο χρόνος σεβάστηκε και άφησε άφθαρτα τα ψυχικά της χαρίσματα. Λες και δεν πέρασε μέσα από το φθοροποιοί καμίνι της σκληρής πραγματικότητας. Η Βέρα Αντωνιάδου-Κεσιδίου δεν ζει πια. Έφυγε από κοντά μας τόσο ξαφνικά. Ώδεν ήταν από τους ανθρώπους που πεθαίνουν για να ξεχαστούν την άλλη μέρα. Άφησε πίσω της μια λάμψη, ένα έντονο άρωμα ανθρωπιάς που δίνει νόημα στη ζωή του ανθρώπου. Άφησε αξιόλογα βιβλία γύρω από τα ήθη τα έθιμα και την ποντιακή διάλεκτο.

Ο θάνατος της αντιστέκεται στον πανδαμάτορα χρόνο. Θα παραμείνει ολοζώντανη στη μνήμη μας. Πέρασε τη σφαίρα των συμβόλων και θα ζει πάνω από τη γη, στο φως, στον αέρα, ανάμεσα σε μας τους ζωντανούς. Οι περισσότεροι απλώς την ξέρανε. Ελάχιστοι είχαν την τύχη να γνωρίσουν πραγματικά την δραστηρία, την ιδανική δασκάλα και να θαυμάσουν το ποικίλο, το πλούσιο πνευματικό της έργο που επαινέθηκε δημόσια. Ο χάρος της στέρησε το δικαίωμα να δοκιμάσει όλες τις γοητευτικές στιγμές της τρίτης ηλικίας, ύστερα από έναν τόσο κοπιώδη αγώνα στον πνευματικό και πολιτιστικό τομέα. Η ψυχή της μέχρι την τελευταία στιγμή ήταν δοσμένη με πάθος στο δύσκολο έργο της προβολής όλων των ηθικών και πνευματικών μεγεθών που κρύβει μέσα της η ποντιακή παράδοση.

Αγνή, δραστήρια στο πλευρό των απλών ανθρώπων είχε το χάρισμα να μαγεύει και να κερδίζει την εμπιστοσύνη των συναθρώπων της. Μας κάλεσε στο σπίτι της αλλά οι αδιάκοπες υποχρεώσεις δεν μας επέτρεψαν να ικανοποιήσουμε την πηγαία, την ανεπιτήδευτη ποντιακή της φιλοξενία. Αδούλωτη ψυχή δεν διάλεξε τον δύσκολο δρόμο της ζωής. Πήρε το δύσβατο μονοπάτι των αθανάτων αξιών διδάσκοντας έμπρακτα στις κατοπινές γενιές το "ευ αγωνίζεσθαι" για ένα καλύτερο αύριο. Σε λίγα χρόνια όλα αυτά τα φωτεινά κάστρα θα πέσουν. Χρέος μας είναι να κρατήσουμε ζωντανή τη μνήμη τους. Έτσι θα ενισχύσουμε τις αντιστάσεις μας ενάντια στη λαίλαπα που απειλεί τα αγνά ήθη, τα έθιμα και τον οικουμενικό μας πολιτισμό. Η Εύξεινος λέσχη Βέροιας έχει κάθε λόγο να θρηνεί την Βέρα Αντωνιάδου. Ο θεός να την αναπαύσει.

Για το Διοικητικό Συμβούλιο